

TOVERBERG

37

JAARGANG 10 / 2 ZOMER 2015

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

HBC
HBC

HET BELEEFDE GENOT
HET BELEEFDE GENOT

VZW

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooiën van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. BE71 0014 8517 3969

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie: Roland Ranson, Bart Madou

Werkten ook mee: Staf de Wilde,
Els Vermeir, Hans Vanhulle, Carine
Vankeirsbilck, Johan Debruyne, Marie-
Claire Devos, Marie-Rose D'Haese,
Martin Carrette

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Foto's: Johan Debruyne, Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het
begin van elk jaargetijde. Een abonne-
ment nemen kan door lid te worden
van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor
hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits
bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview Dirk Denys	4
De eerste zin	16
Book on the hill	18
De verjaardag	20
Elsenspingsels	22
Verwilderd	23
Waarheid & herinnering	25
Gedicht	32
Chapeau!	33
Beleefd	36
Te beleven	38
Selectieve zelfbiografie	40
Favoriete boek	46
De leesgroep	47

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Beste lezer,

Terwijl het literair tijdschrift 'Lire' zijn 40ste verjaardag viert, zitten wij met Toverberg 37 bijna aan dat getal (maar dat dan over 10 jaar). Zoals het betaamt starten wij met een interview. Dirk Denys is zeker geen onbekende in onze contreien. Als regisseur staat hij al jaren op de affiche van plaatselijke toneelproducties.

Daarna lees je hoe een prozaïsche eerste zin toch tot enkele filosofische bespiegelingen over kunst kan leiden en over kunst gaat ook de rubriek On the hill van Hans Vanhulle: eind XIXe eeuw maakte Parijs zijn zoveelste omwenteling mee, ditmaal op kunstgebied: het impressionisme werd er geboren.

Vijftig jaar geleden stierf in Londen op 77-jarige leeftijd de dichter T.S. Eliot. Een goede gelegenheid voor Roland Ranson om de schep- per van 'The Waste Land' eens van naderbij te bekijken.

Els Vermeir schotelt ons dit keer appelspijs voor en Staf De Wilde probeert dan het vluchtelingendrama op de Middellandse Zee, Mare nostrum, onze (!) zee, samen te vatten.

Met de Triennale in Brugge zijn voor Johan Debruyne dappere tijden aangebroken, een verslag uit de eerste hand, we krijgen een heuse gidsbeurt van hem.

Voor onze dichter van het jaar, Martin Carette, is het mogelijk te schrijven over een zij die geurt naar de ceder van de Libanon.

Marie-Rose D'Haese neemt dit keer haar hoed af voor Sandro Veronesi en terecht.

Natuurlijk hebben wij de voorbije lente ook het een en ander beleefd en valt er voor de komende zomer ook wat te beleven.

Met de N zijn we in de zelfbiografie zowat halfweg en dit keer geen favoriet boek van een van onze lezers, maar een keuze uit 40 jaar 'Boek van het jaar' door het al genoemde magazine 'Lire'.

Er werd ook flink gelezen door de leesgroep, Marie-Claire Devos brengt verslag uit.

De zomer is in het land! Als je op reis gaat, vergeet niet om Toverberg 37 tussen je zwempak en zomerbloezen te stoppen.

Geniet!

Bart Madou

Interview Dirk Denys, regisseur

interview: Roland Ranson & Bart Madou

Friedrich Schiller, zelf een begenadigd toneelschrijver, beweerde ooit dat het theater de meest sociale van alle kunsten is. Door geen enkel kunstwerk wordt de mens dieper geraakt dan door een toneelstuk. Met deze verheven gedachte belden wij in Loppem aan bij Dirk Denys, gedreven toneelregisseur. We zaten nog niet helemaal op onze stoel of Dirk stak al meteen van wal...

Komaan, laten we over theater spreken. Op mijn achttiende ben ik in Veldegem bij het toneel gegaan, ik had geen idee wat dat precies was. Vandaag ben ik 63 en ik ben er nog altijd bij. Ik heb de hele evolutie in het amateurtheater meegemaakt vanaf de jaren '70 tot nu. Ook het beroepstheater is enorm geëvolueerd... Niet dat ik professioneel bezig geweest ben, maar ik ben wel veel naar beroepstheater gaan kijken. Goed, waarmee gaan we beginnen?

Wel misschien met je afkomst? Ben je een echte Zedelgemnaar ?

Ik ben een Veldegemnaar...

Geboren en getogen?

Neen, ik ben geboren in Diksmuide, maar toen ik een jaar of drie, vier was zijn mijn ouders naar Veldegem verhuisd. Mijn grootouders langs vaders kant woonden daar. Ze hadden er bouwgrond en mijn ouders hebben daar gebouwd.

Eigenlijk ben ik dus een Veldegemnaar, ik ben zelden in Diksmuide geweest behalve tijdens de vakanties.

Qua opleiding heb ik elektronica gevolgd, dat had dus niets met theater te maken.

Toen ik twintig was ben ik naar het conservatorium in Brugge gegaan. Dictie was toen een verplicht vak indien men verder wilde gaan in toneel. Dat heb ik trouwens bij Rita Lommé gevolgd en was toen geslaagd met grootste onderscheiding in toneelspeelkunst, daarna heb ik nog een jaar regie gevolgd bij Oswald Maes. Ik vond dat wel erg interessant.

En zo ben ik stilaan gaan regisseren, dat was een periode waarin ik mij heel goed geamuseerd heb, eerst intiem theater, cafétheater in De Drempeel in Zedelgem, maar dat café bestaat nu niet meer.

Dat was samen met Marc Vandenbon, ook iemand die van toneel houdt, we hebben samen gedurende vele jaren eenakters gespeeld, voor een beperkt publiek, twintig, dertig, veertig mensen.

Wij konden wel geen avondvullende stukken brengen, dat was veel te zwaar, daarom hebben we samengewerkt met een toneelkring uit Oostrozebeke. Zij kwamen bij ons enkele eenakters spelen, zodat we een volledige avond hadden, en wij speelden dan bij hen. We speelden dan stukken, waarbij mijn ogen open gegaan zijn, eenakters van Tsjechov, Havel, René de Obaldia, Walter Vandenbroek, Schneider enzovoort.

Meestal eenakters, korte stukken, waar we zeer intens mee bezig waren. Later hebben we nog Cafmeyer gehad als regisseur, ja, dat was een heel plezierige periode. Maar na verloop van tijd bloedt dat ook dood, een vernieuwing met jongeren kwam er niet.

Na een tijdje begon men mij bij andere toneelgroepen te vragen en daar ben ik dan ook op ingegaan. We zijn nog wat doorgegaan met cafétheater. Onder meer in Brugge in De Kelk hebben we een aantal voorstellingen gegeven: ik herinner me o.a. Huis Clos van Sartre met Sabine Goethals en Dominique Goethals, het waren een beetje de spelers die eens iets anders wilden brengen dan het traditionele dorps-theater.

Dat cafétheater was serieus theater: Tsjechov, Havel...

Het was niet altijd serieus hoor, Tsjechov heeft ook leuke stukken geschreven. Ik denk aan 'De beer' en 'Het huwelijksaanzoek'.

Soms was er wel wat wrevel rond, je was in een toneelgroep en plotseling kwam je met iets totaal anders af, dat viel niet altijd in goede aarde, later werd dat wel getolereerd, typisch dingen die gebeuren in een dorp.

Toen ik afgestudeerd was aan het conservatorium kwam men mij af en toe eens vragen voor een regie, en dat is dan echt begonnen in Ruddervoorde. De plaatselijke toneelkring zat wat aan de grond en samen met Filip Debaets en Eric Eeckman heb ik er opnieuw leven in geblazen en dat loopt tot op vandaag nog altijd relatief goed.

Als regisseur ben je in Ruddervoorde begonnen?

Eigenlijk in het cafétheater heb ik mijn eerste kleine stukken geregisseerd. Later heb ik ook regiecurussen gevolgd via Open Doek, dra-

maturgie heb ik dan ook gevolgd bij een dramaturg. Dat was wel erg theoretisch, in het conservatorium was het meer praktijkgericht.

In Ruddervoorde was het dan volkstoneel?

Niet echt, in Ruddervoorde zeiden ze: je mag doen wat je wilt, ik heb daar wel een aantal heel mooie stukken gebracht. 'Op hoop van zegen', van Heijermans bijvoorbeeld, over de sociale revolutie, eind 19de eeuw, 'Van de brug af gezien' van Arthur Miller, zijn bekendste stuk. Ook een reeks blijspelen van Cooney: kwaliteit hoor maar moeilijk voor ons om die typische Engelse humor over te brengen op een Vlaams publiek. Net zoals het wel heel moeilijk zou zijn om het Oer-Vlaamse 'Gezin Van Paemel' te spelen voor een Engels publiek.

Heb je daar publiek voor?

Ja, dat gaat ook een beetje samen met het aantal spelers, daar wil ik eerlijk in zijn. Als je een stuk brengt met 20, 30 spelers, dan heb je automatisch ook veel mama's en papa's, en tantes en nonkels, zoals 'Op hoop van zegen', daar hadden we veel spelers natuurlijk, daar kwam dan ook muziek bij, maar met muziek kun je zoveel vertellen. Met 'Van de brug af gezien', dat een ernstig stuk is, kwam er wel kritiek van kijkers die wat meer wilden lachen.

Hoeveel voorstellingen waren er per productie?

Gemiddeld was dat in Ruddervoorde vijf à zes voorstellingen, dat was telkens voor een zaal van 200 mensen. De laatste jaren is dat jammer genoeg wat verminderd.

Tja, je hebt toneelkringen die billenkletsers spelen, die zalen zitten tjokvol, en dan heb je andere toneelkringen, zoals De Valk, Reynaert in Brugge, de zeg maar 'betere toneelkringen' en daar komt er altijd minder volk op af.

De toeschouwers komen naar het amateurtheater om te lachen, niets meer en niets minder, en ik heb daar enigszins begrip voor. Als ikzelf naar een toneelstuk ga dat ik echt wil zien, dan ga ik eerder naar beroepstheater.

Niet dat ik het amateurtheater als minderwaardig beschouw, integendeel en chapeau dat men sommige stukken aandurft maar het kan soms wel eens tegenvallen. Die zijn toch een beetje overmoedig geweest, denk ik dan.

Als regisseur ga je natuurlijk veel meer dingen kritischer bekijken.

Inderdaad, het valt mij bijvoorbeeld op dat heel veel amateurs slecht spreken, dat ze hun tekst niet aan de man brengen, dat hun uitspraak zelfs ondermaats is.

Hebben de vele soaps op TV daar schuld aan...? Misschien wel want dat is al te vaak een verschrikkelijk taaltje geworden. Toegegeven ik bezondig mij er nu ook aan en soms laat ik een speler dat 'soap-taaltje' gebruiken... Ja, in dit stuk zou dat kunnen, denk ik soms. Vroeger was ik daar veel strikter in, ik gebruikte ook zelden dialect .

Maar nu... als een stuk enigszins 'volks' is, dan durf ik toch wel een en ander toelaten.

De manier van regisseren is in de laatste twintig jaar ook fel veranderd. Mocht ik nu nog op de manier van toen regisseren...

... dan komen er geen toneelspelers meer af ...

Toch wel want je hebt immers nog steeds spelers die bij het handje moeten genomen worden, en die dat ook verlangen. Ik moet van daar naar daar gaan, en ik moet dat zo zeggen, en dat schrijven ze dan op in detail, ze nemen een andere kleur van stylo, mijn intonatie moet zus zijn, mijn verplaatsing zo, ja, die houden daar aan, en ik ken die spelers, en ik ga daar ook op in, anders voelen ze zich niet goed. Je hebt dan andere spelers, vooral jongeren, die zeggen: steekt dat nu zo nauw waar ik nu sta? Er is voortdurend een soort wisselwerking met de spelers, dat is leuk, maar langs de andere kant sta je altijd alleen als regisseur, je staat aan de andere kant, je bent altijd een beetje degene die de touwtjes in handen moet houden, en die ook streng moet zijn als er te veel gelachen of gebabbeld wordt. Tuurlijk mag er gelachen worden, daar gaat het niet over, maar je bent toch altijd die eenzame mens die daar staat. Als je de uren zou tellen dat ik hierboven op mijn bureautje alleen voor mijn scherm zit! En er is niemand die zegt, je doet dit nu zo, is dat wel goed? Eigenlijk is het voorbereidende werk heel 'eenzaam'.

Bij mijn laatste stuk had ik een assistent, en dat is wel eens leuk. Het negatieve is dan wel dat ik veel minder voorbereid, ik loop eerder mee met de repetities. Bij dit stuk zijn we begonnen met improvisaties, een veel langer proces dus. De spelers krijgen het onderwerp en wat uitleg: die is verliefd op deze, die is kwaad, vooruit, begin maar te spelen, zonder tekst dus. Enkelen hadden daar schrik van, maar het is wel gelukt. Die improvisatie hebben we gefilmd, en we hebben naderhand de tekst veranderd naar hun eigen woorden tijdens de improvisatie. Dat was een enorm werk, we hebben dat niet in alle scènes op die manier gedaan. Het was wel interessant dat we dat met z'n tweeën deden, ik heb daar meer aan gehad dan dat ik alleen in mijn bureautje zou gezeten hebben. Daar tegenover heb ik veel met

het stuk moeten meelopen, ik was soms maar net klaar met de repetitievoorbereiding. Vroeger had ik dat allemaal al klaar van bij de eerste repetitie, ik kende in feite van alles de afloop.

Het heeft misschien ook te maken met je ervaring dat je daar nu gemakkelijker over gaat?

Ja, vroeger was ik ook veel strikter in alles, nu ben ik wel soepeler.

Kun je eens vertellen wat volgens jou de taak is van de regisseur? Bijvoorbeeld kiest de regisseur het stuk of is het de vereniging?

Ik hou er altijd aan dat ikzelf het stuk goed vind, de kring mag een stuk kiezen, mag voorstellen doen, maar als je als regisseur zelf niet achter een stuk staat, ga je dat niet goed doen, dat is een feit. Gewoonlijk, vooral in Ruddervoorde, zeggen ze, doe jij zelf maar een voorstel. Dat heb ik natuurlijk het liefst, ik heb altijd wel een aantal stukken in mijn schuif liggen, die ik nog eens zou willen regisseren. Nu, dat hangt nog van andere factoren af: kan ik dat wel doen op die scène of zijn er wel spelers genoeg?

Ja, wat doet een regisseur? Eigenlijk doet hij alles, dat klinkt wat overdreven, maar er is zoveel wat invloed kan hebben zowel op het artistieke als op de praktische zaken, dus eigenlijk moet je je met alles bemoeien, het is belangrijk dat je niet zegt van dat trek ik mij niet aan, nee, maar daarom niet alles in detail hé.

Ik weet dat er regisseurs zijn die niet naar een decorbouw komen, ik ga daar altijd naartoe.

Ik ga dus ook de praktische dingen mee begeleiden. Let wel, alles staat vooraf op papier, maar papier is gewillig, achteraf moet je wel het een en ander kunnen aanpassen,

Het belangrijkste echter wat een regisseur moet doen is een visie in het stuk stoppen, hoe ga je dat opvatten? Je kan het in een totaal andere tijd laten spelen, je kan dat ook in een totaal andere locatie laten plaats vinden, je kan dat op een heel moderne manier, dat is eigenlijk het plezantste ervan: een visie laten doorvloeien in decor, spel, licht, muziek, kledij ...

Ik heb ooit Romeo en Julia laten spelen in een decor van zand en ijzer. Een zandbak van 80 cm hoog, er waren twee vrachtwagens zand nodig, want ik wilde Julia achteraf begraven in die 80 cm dikke zandlaag hé, gestabiliseerd zand, want er moest daar ook gedanst worden, dus zand en ijzer, het was alles wat er stond, er waren stellingen in ijzer, ook het balkon van Julia was een ijzeren stelling, ik had toen ook de locatie veranderd, Napels in plaats van Verona.

Interessant is dat de regisseur de rollen verdeelt, jij Romeo, jij Julia. Klopt dat? Wat zijn dan de reacties?

Ja, de reacties, het is al gebeurd dat een speler niet aan mij, maar aan de voorzitter zei: zeg, ik heb maar een klein rolletje gekregen.

Maar het is wel je taak om de rollen te verdelen?

Ja, dat kan soms leuk zijn. Iemand die de koning speelt, dat zou een grote sterke mens moeten zijn, wel neen, laat dat eens door een klein manneke spelen, ik bedoel: daar gaat die visie ook over. Dikwijls doe ik dat in samenspraak met het bestuur van de kring, zeker als ik naar een kring kom waar ik de mensen niet ken, dan kan ik dat ook niet

meteen verdelen, dan voel ik al even in een eerste repetitie, een lezing, en ik hoor al rap wie wat kan, en dan ga ik bij dat bestuur gaan zeggen, kijk, die zou ik graag voor deze rol nemen, en zij gaan daar gewoonlijk mee akkoord, maar bij een kring zoals in Ruddervoorde, waar ik iedereen ken, is dat eigenlijk geen probleem.

Je zit waarschijnlijk ook met gevoeligheden bij de acteurs?

Dat valt wel mee hoor, maar dat gebeurt ja.

En de dramaturg, wat komt die in het plaatje doen?

Een dramaturg, je zou kunnen zeggen, die controleert de regisseur. De dramaturg staat tussen de auteur en de regisseur. Als een regisseur een stuk zodanig kneedt en verandert dat de oorspronkelijke idee van de auteur teniet gedaan wordt, dan gaat de dramaturg tussenkomen: "Hé maatje, dat stuk gaat daar niet over hé", je kan dan natuurlijk als regisseur gaan discussiëren, dat zijn dingen die eerder gebeuren in beroepstheater. Nu, als er daar discussies over komen, dan trekt de auteur aan het langste eind, want hij heeft het geschreven, het is zijn idee, en als hij zegt, ja maar, jij nekt heel dat stuk met dat zo te laten spelen, ik ga er niet mee akkoord, je mag dat niet zo spelen, dan is dat zijn goed recht, het is zijn stuk hé.

Kortom laten we zeggen: een dramaturg waakt over het inhoudelijke van het stuk...Hij gaat de tekst ontleden, zonder zich bezig te houden met hoe gaan we alles aantrekkelijk maken voor het publiek? Dat laatste is dan wel eerder voor de regisseur: het versieren, het zoeken naar oplossingen om lange teksten aantrekkelijk te maken voor een veeleisend publiek... Ik noem het de tekst "versieren".

De auteur leeft nog in dat geval. Maar bij Shakespeare en consoorten?

Ja, dat is waar, dat kan je dan niet, maar dan ga je er nooit miserie mee hebben, zelfs al zet je het helemaal op zijn kop. Tenminste als je van de originele tekst uitgaat.

Er zijn tientallen opvattingen over Shakespeare, zodat ze uiteindelijk zeggen het is niet meer Shakespeare, maar het is die of die regisseur en dan weet je wat je mag verwachten.

Juist, een stuk kan zodanig "evolueren" dat van een oorspronkelijke originele tekst weinig overblijft. Toch zal het stuk inhoudelijk op hetzelfde neerkomen. Een stuk van Shakespeare helemaal naar je hand zetten qua visie en tekst kan best maar dan moet men wel van de originele tekst uitgaan. Gebruik je een vertaalde tekst dan zijn er auteursrechten op de vertaling en moet je in principe letterlijk de vertaling volgen.

Dus ook de vertaler heeft nog een vinger in de pap.

Ik herinner mij, 'Smullen met Snullen', een stuk van een Franse schrijver, maar de oorspronkelijke titel¹? Ik weet het zelf niet meer, dat was dus een stuk dat werd opgestart en na een paar weken door de schrijver verboden werd om door een amateurgezelschap gespeeld te worden, omdat het volgens hem te moeilijk was voor dat gezelschap. Ze waren echter al drie weken aan het repeteren, ze hadden al toelating gekregen, tenslotte hebben ze dus met een ander stuk moeten beginnen. De auteur heeft het laatste woord, gewoonlijk is dat geen probleem, ze verdienen er toch zelf iets aan ook hé.

Qua tijd. Hoeveel tijd spendeer je aan een productie?

Mocht je als regisseur betaald worden voor al je uren dan zou je waarschijnlijk aan geen 2 euro per uur komen. Ja, hoeveel tijd? Ik weet dat niet, maar ik reken toch altijd 40 repetities van minimum 2

¹ Francis Veber, *Le dîner des cons* (n.v.d.r.)

uur, dat is 80 uur dat we met één stuk bezig zijn, maar dan heb ik het alleen maar over de repetities, je moet dan zeker het dubbel rekenen met de voorbereiding erbij... Er is enorm veel werk aan, maar het is een hobby, een duivenmelker zit ook lang op zijn duivenkot nietwaar.

En moet je dan streng optreden tegen bijvoorbeeld spelers die hun rol niet kennen? Dat gebeurt wel waarschijnlijk.

Absoluut, af en toe gebeurt dat wel, maar wat moet je dan gaan doen? Ik kan het niet in hun plaats doen en dat remt natuurlijk. Ten slotte gaan ze dat toch wel kennen maar als ze dat pas in de laatste week kennen, tja...

En als je goede afspraken maakt in het begin?

O, dat gebeurt hoor, ze krijgen een repetitieschema maanden vooraf, en daar staat op een bepaalde datum rolkennis, ik ben daar bijzonder duidelijk in, maar ja.

Speelt de druk van de anderen dan misschien een rol?

Ja, de druk van de anderen, dat helpt wel, maar er zijn er toch nog altijd bij wie dat niet pakt, en het eigenaardige is, de grootste rollen die zijn het rapst gekend, iemand die een klein rolletje heeft zegt al gauw: ik ga dat wel eens leren en tegen dat het zover komt kent hij het niet.

Maar we hadden het over de dramaturg zeker. In amateurtheater heb je geen dramaturg. Het is de regisseur die zelf als dramaturg optreedt.

Toneelauteurs, schrijven zij zelf de regieaanwijzingen?

In het laatste stuk dat ik geregisseerd heb stond er geen enkele aanwijzing. Niets. Maar dat is eigenlijk het leukste, omdat je zelf alles kunt regelen: wanneer kan ik deze laten opkomen, dan moeten ze daar staan enz. Bij veel auteurs staat dat er allemaal bij, neem nu een Cooney bijvoorbeeld die schrijft in detail wat je allemaal als regisseur moet doen, ik heb daar zo'n hekel aan, maar het merkwaardige is dat wat hij tussen haakjes schrijft, zo goed is, dat je zegt: "ach ja, natuurlijk waarom zou ik dat anders doen?" Eigenlijk is hij tegelijkertijd regisseur. Cooney is iemand die rond de 30 try-outs doet en die ze allemaal gaat bekijken, en als er om de zoveel seconden geen ge-

lach van het publiek komt, dan gaat hij het stuk herwerken. Onvoorstelbaar wat die mens doet om dat gelach uit dat publiek te krijgen. Ik heb verleden jaar in Ruddervoorde een Cooney gedaan, echt zéér, zéér, zéér goed.

Is er een auteur van wie je zegt die is nu de ideale auteur?

Ja, Ayckbourn bijvoorbeeld, héél leuke stukken, daar kan de ene toeschouwer zitten mee lachen terwijl zijn buur het bloedserius vindt.

Bijvoorbeeld iemand die al jaren gerepeeteerd heeft om met Kerstmis voor de kinderen poppenkast te spelen met draadpoppen, en als het zover is valt zijn poppenkast helemaal aan diggelen, zijn poppen verstrengelen in elkaar, het mislukt allemaal. Veel hilariteit op dat moment, wat dacht je, maar eigenlijk is dat heel triestig voor die mens, want hij heeft daar jaren aan gewerkt, dus dat soort toestanden.

Het zijn geen gemakkelijke stukken om te spelen hoor, zeker niet voor een amateurtheater. Ik heb er van hem een stuk of drie geregisseerd.

Heb je ooit een Claus geregisseerd? Of is dat te hoog gegrepen voor een amateurgezelschap?

Ja, je kunt dat wel doen, ik ben eigenlijk niet zo Claus-minded, het is zeer ernstig natuurlijk, we hebben in de cursus dramaturgie stukken van hem moeten lezen, maar pas op hé, dat is zeer goed. Ik ben er tot nu toe niet toe gekomen. Ik heb niets tegen Claus hoor.

Regisseren dat is vooral avondwerk, wat deed je tijdens de dag? Welk beroep had je vroeger?

Ik werkte in Brussel voor een beursvennootschap, maar ik heb heel veel regiewerk gedaan in de trein, althans in het begin van de week, de donderdag was ik al zo moe dat ik meestal in slaap viel.

De financiële wereld dus. Heb je andere culturele interesses? Lees je romans bijvoorbeeld?

Neen, praktisch nooit, non-fictie lees ik wel, meestal over politiek. We gaan nu volgende week op reis dan neem ik wel een aantal boeken mee, gewoonlijk non-fictie, maar ik heb ook toneelstukken mee, waar ik wat wil aan prutsen. Op reis is dat wel fijn, er staat geen tijdsdruk op, ook al heb ik maar tien bladzijden voorbereid, of vijf, je doet maar wat, heel anders dan thuis, komaan, je moet hier klaar zijn met alles.

Ben je een reiziger?

Ik ga graag weg. Ja, we gaan gewoonlijk naar Turkije, we zijn dus vaak aan de stranden daar, maar ik huur meestal een auto en we trekken dan het land in. Mensen zeggen Turkije, dat is strand, maar pas op hé, ze hebben daar wel 3.000 km strand, bij ons hebben we 60 km zeker, je kan daar echt langs de zee lopen, kilometers, zonder iets of iemand te zien. Ook geen hotel of iets hé. Natuurlijk in die grote centra heb je daar het ene hotel tegen het andere, nu ja, je wilt ook een beetje luxe, en we logeren dan wel in zo'n hotel. Het vervelendste is dat je in het binnenland heel weinig met Engels kunt doen. Ik zou graag een cursus Turks volgen, maar nu kan ik dat niet, dat is 's avonds en 's avonds zit ik met het toneel.

Heb je al films geregisseerd of opera?

Neen, uitsluitend toneel. Film dat is totaal iets anders, Ik heb ooit in een kortfilm meegespeeld, dat was 50 keer hetzelfde doen, en ook dat is iets helemaal anders. Men knipt en behoudt dan het beste, in het theater sta je daar hé, en heb je iets verkeerd gezegd of verkeerd bewogen, het is voorbij, het is wel veel uitdagender om op scène te staan.

En kom je elk jaar met één stuk of met meer?

Sinds een paar jaar ga ik niet meer werken, ik regisseer elk jaar twee stukken, dat is wat veel, je bent dan heel het jaar bezig. Ik heb in het verleden 'Bok en geit' geregisseerd met 40 muzikanten, twee fanfares en twee acteurs, het is een beetje het verhaal van Romeo en Julia, twee rivaliserende fanfares.

West Side story...

Ja, maar er was voortdurend die fanfaremuziek en aan die fanfare is er geen knop om dat stiller te zetten. Technisch hebben we daar héél veel werk aan gehad, er zijn specialisten voor gekomen om die mi-

cro's boven de fanfares te laten komen, maar het was héél goed hé, het lukte.

Heb je nog dromen of plannen? Dat stuk wil ik nog eens regisseren?

Er zijn er nog zoveel die ik nog wil regisseren, maar ik heb besloten om het kalmer aan te doen. Ik ben altijd zo gebonden, heel de winter, bijvoorbeeld: theatervoorstellingen. Mijn vrouw Karin gaat regelmatig met een vriendin naar toneel in Torhout, je moet in juni al kaarten bestellen, maar dan weet ik nog niet hoe mijn repetities er gaan uitzien, dus ga ik niet mee.

Af en toe, zoals verleden week als de voorstellingen erop zitten, ga ik wel een keer mee, en eigenlijk zou ik liever maar één stuk per jaar regisseren, dan kan ik ten minste zelf eens mee naar een toneelstuk. Ook zou ik een taal of muziek kunnen leren, want ik gebruik veel muziek in mijn toneelstukken, met muziek kan je veel vertellen hoor. Maar als je met theater bezig bent, dan is er geen tijd daarbuiten. Als regisseur ben ik 24 uur op 24 uur beschikbaar gedurende drie maanden, dat zeg ik voilà, dan voelen de spelers al we gaan hier niet teveel onze eisen mogen stellen.

Zijn er stukken die je meerdere keren geregisseerd hebt?

Neen, dat doe ik niet, het is één keer gebeurd, maar ik sta er op om altijd iets anders te doen, want het is ontgoochelend als je een stuk een tweede keer regisseert, dat weet ik van andere regisseurs. De verwachting is zo groot, ook al is de eerste keer een succes geweest, dat de tweede maal meestal een ontgoocheling wordt, en bovendien is het niet vernieuwend.

Is er een stuk waaraan je de beste herinneringen hebt?

Tja, verschillende hoor, vergeet niet dat ik in de beginjaren zelf veel gespeeld heb, dat is een voordeel als regisseur, er zijn regisseurs die nooit gespeeld hebben, met alle respect hé, maar in het beroepstheater heb je dat vooral, mensen die nooit op de planken gestaan hebben, maar in amateurtheater is dit een voordeel, dan weet je echt wel hoe iets in elkaar zit. Ik heb in het laatste stuk ook een paar spelers gehad die voor de eerste keer meespeelden, dat zie ik al meteen als ze op scène staan, ze staan daar te zwemmen, ze weten niet hoe ze zich moeten gedragen, wat ze met hun handen moeten doen, maar als je dat zelf meegemaakt hebt dan kan je die mensen helpen.

Dirk, hartelijk dank voor dit interview!

Dirk Denys
Geb: 20/02/1952
Tel : 050/824877
E-mail : Dirk.Denys1@telenet.be

OPLEIDING

1977-1981 Conservatorium Brugge Dictie – Toneel – Voordracht.
1990 Cursus Dramaturgie Brugge
1999 Cursus regie Open Doek

ACTEREN

Sinds 1971 tot nu vele kleine en grotere rollen, zowel komedie als tragedie bij toneelkring Veldegem.

Sinds 1977 opvoeringen van eenakters als cafétheater te Zedelgem, later in De Kelk in Brugge bij cafétheater 'Pion'.

REGISSEREN

Eerste stappen als regisseur van een aantal korte eenakters voor theater 'Pion' sinds 1978.

1990 Beste wensen, Alan Ayckbourn (tragikomedie), Veldegem
1991 Vlinders in je buik, Theo Olthuis (muziektheater met jongeren), Veldegem
1991 Wat een mooie dag, Priestley (thriller), Ruddervoorde
1993 Ik wil Mjoessov spreken, Valentin Katajef (komedie), Veldegem
1993 Zachtjes met de deuren, Michel Fermaud (blijspel), Ruddervoorde
1994 In de holte van je arm, Frenkel Frank (blijspel), Loppem
1994 Doe het zelf neushoorn, P. Soetewey (klucht), Ruddervoorde
1995 Zes hoog het raam uit, Cooney (blijspel), Ruddervoorde
1997 De leugenaar, Carlo Goldoni (muzikaal blijspel, eigen bewerking), Veldegem
1998 Wanneer trouw je met mijn vrouw? (blijspel), Sint-Michiels
1998 In de miroir, R. Delannoy (volkstoneel), Ruddervoorde
1999 De Caraïbische zee, René Verheezen (tragikomedie), Sint-Michiels
1999 Op hoop van zegen, Heijermans (tragedie), Ruddervoorde
2000 Romeo en Juliette, Shakespeare (tragedie/musical), Ruddervoorde
2002 Het huis op de rots, G. Batson (thriller), Sint-Michiels
2002 Obaldiade, R. de Obaldia (absurde eenakters), Veldegem
2003 Berg op Berg af, Roger Hall (tragikomedie), Veldegem
2005 Van de brug af gezien, Arthur Miller (tragedie), Ruddervoorde
2006 Mistero Buffo, Dario Fo (toneelspel/musical), Ruddervoorde
2007 Het geheugen van water, Stephenson (tragikomedie), Veldegem
2007 Motie van wanorde, Cooney (blijspel), Westkapelle
2008 Taxi-taxi, Cooney (blijspel), Westkapelle
2008 Om nooit te vergeten, Ayckbourn (tragikomedie), Loppem

2009	't Isaltijdiet, Wim De Wulf (tragikomedie), Veldegem
2010	Klaprozen, Marc Smet (dubbele monoloog), Brugge
2010	Evangelie volgens Marcus, Marc Smet (blijspel), Ruddervoorde
2011	Un air de famille, Agnès Jaoui (tragikomedie), Sint-Michiels
2012	Smullen met snullen, Francis Veber (komedie), Westkapelle
2012	Een raar koppel, Neil Simon (komedie), Ruddervoorde
2013	Lang en gelukkig, Don Duyns (familievoorstelling), Ichtegem
2013	Met volle goesting
2013	Bok en geit, Herman van de Wijdeven (blijspel), Ruddervoorde
2014	Pak de poen, Cooney (blijspel), Ruddervoorde
2015	Ja ja, maar nee nee, Rudi Bekaert (komedie), Veldegem

EIGEN BEWERKINGEN

Vlinders in je buik	jongerentheater / muziektheater
De leugenaar	eigen bewerking naar muziek en danstheater
Op hoop van zegen	eigen bewerking
Un air de famille	eigen vertaling en bewerking

De eerste zin

door Bart Madou

"Een aantal jaar geleden werd een vriend van mij, die als journalist voor een tijdschrift gestationeerd was in Parijs, binnen korte tijd vader van twee kinderen."

Julian Barnes, In Ogenstouwen, essays over kunst

Een op het eerste gezicht heel prozaïsche, bijna overbodige zin, ja, maar ook een die je best eens van achter naar voor leest.

Twee kinderen staat er, die vriend kreeg twee kinderen en dat in korte tijd. Hoe kort? In één jaar tijd? Is één jaar kort? Ja toch? En hoe geraak je in zo'n korte tijd aan twee kinderen? Het kan natuurlijk. Of met twee vrouwen? denk ik spontaan. Maar het kan nog vlugger, veel vlugger zelfs: een tweeling. Of het nu geval 1, 2 of 3 is bij die man, ik weet het niet want meer dan die eerste zin heb ik (met opzet) nog niet gelezen - ik popel wel om zin twee en alle andere te lezen, al was en is het maar omwille van de ondertitel van het boek: essays over kunst.

We lezen verder achteruit: Parijs. Mogelijkheid 2 wint meteen aan waarschijnlijkheid. Paris est une femme, waar heb ik dat nog gehoord? Als je Parijs hoort denk je niet meteen aan kinderen en zeker niet aan twee. Maar dan: journalist voor een tijdschrift. Voor een tijd-

schrift in Parijs gestationeerd nog wel! Dat moet nogal een tijdschrift zijn, want blijkbaar bevindt de redactie zich elders. Het gaat in elk geval niet over de Toverberg, al vermoed ik dat er zeker gegadigden zouden te vinden zijn indien ze voor elke Toverberg een rubriekje uit Parijs zouden mogen pennen. Titel van de rubriek: 'Paris est une femme'. Ik zie het wel zitten (de rubriek bedoel ik).

En verder (achteruit): een vriend van mij. Een vriend van Julian Barnes neem ik aan, in een essay of essays is de ik-persoon doorgaans de schrijver, ik, Julian Barnes. Julian zal vermoedelijk veel vrienden hebben, het is niet zo'n figuur die zich verschuilt of er mensenschuwe eigenaardigheden op na houdt. Nee, ondanks een wat achtergehouden lichtjes melancholische blik, een beetje een jongere uitgave van Cees Nooteboom vind ik, toch iemand die de openbaarheid niet schuw.

En dan: een aantal jaren geleden, weinig zeggend op het eerste gezicht, maar een herinnering ingebed in de vergankelijke, maar nog niet vergane plooiën van de tijd. Hoe het verder evolueert – aflopen is hier een misplaatst woord – dat kom ik over enkele dagen wel te weten.

Hoe dan ook een eerste zin die je niet onmiddellijk van je werk of je spel afhoudt, maar voor de vriend van Barnes toch een levensbepalend gebeuren: twee kinderen in korte tijd, en dan zou dit boek dan over kunst moeten gaan. Benieuwd dus. Dat die gebeurtenis het leven van die vriend zal veranderd hebben, geen twijfel mogelijk. Maar niet alleen kinderen, ook kunst kan je leven veranderen. Echt? Wel, Arnold Heumakers die een formidabel boek geschreven heeft over esthetica (ik spreek voor mezelf) begint er zijn boek mee (ook een eerste zin!): "*Kunst heet het leven te veranderen, maar geloven we dat wel echt?*". De titel van dit boek is 'De esthetische revolutie'. Wat bedoelt Heumakers met 'De esthetische revolutie'? Wel, kort gezegd, het gaat over een omwenteling in het denken over kunst, en meteen stoot hij al op een eerste probleem: bestond er zoiets als kunst voor die revolutie er was? Kunst is niet zoiets als een Platonisch idee dat er al altijd was, nee kunst is een historisch begrip en bijgevolg veranderlijk. Maar het woord kunst is veel ouder dan de betekenis die wij nu aan dat woord hechten, en die grote verandering die het begrip kunst doorgemaakt heeft, dat noemt Heumakers de esthetische revolutie. Datzelfde kan mutatis mutandis gezegd worden over het woord esthetisch, esthetica, ook dit woord heeft beperkt bestaan. We ontmoeten het voor het eerst in de eerste helft van de 18de eeuw bij de Duitse filosoof Baumgarten en het is met name die 18de eeuw, die eeuw van de Verlichting, die heel die esthetische revolutie in beslag genomen heeft en dat is dan het hele verhaal van Heumakers geworden, een

verhaal waarin hij ons vertelt hoe de kunst of de Kunst autonoom geworden is. De ondertitel van zijn boek is trouwens 'Hoe Verlichting en Romantiek de Kunst uitvonden'.

Wie in de 450 bladzijden zijn weg gevonden heeft in het labyrint van 'De esthetische revolutie', zal ook wel de 320 bladzijden van 'In ogen-schouw' in ogen-schouw kunnen nemen, denk ik dan, temeer omdat er bij Barnes, in tegenstelling tot Heumakers fraaie prentjes in de tekst verwerkt zijn.

Julian Barnes, In ogen-schouw – essays over kunst, Atlas Contact, 2015, 320 blz.

Arnold Heumakers, De esthetische revolutie - hoe Verlichting en Ro-mantiek de Kunst uitvonden', Boom, 2015, 464 blz.

Book on the hill

door Hans Vanhulle

'De omwenteling van Parijs. Over de geboorte van het impres-sionisme' door Ross King

Met 'De omwenteling van Parijs' schreef Ross King een hoogst onderhoudende en informa-tieve brok kunstgeschiedenis over de genese van het impressionisme in een boek dat het tempo en de hartslag van een, zeg maar gerust, spannende roman bezit. De span-ningsboog van het verhaal wordt opgebouwd door de juxtapositie van twee schilderstijlen en hun respectieve vertegenwoordigers in het Parijs van de tweede helft van de 19de eeuw.

Toen Eadweard Muybridge in 1877 baanbre-kend werk verrichtte door voor het eerst de exacte contouren van een galopperend paard in snelle successieve stills te vangen met verschillende camera's, wa-ren wellicht weinigen ervan op de hoogte dat dit procedé hem een tiental jaar eerder was voorgedaan door de toen op het zenit van zijn roem verkerende Franse schilder Ernest Meissonier. Om de dynami-sche bewegingspatronen van een galopperend paard levensecht te

kunnen schilderen liet Meissonier een 'wagonette', een soort motorloze draisine¹ op rails monteren die in volle snelheid voortgeduwd werd en de schilder vervoerde, terwijl op een pad ernaast een ruiter in volle galop voorbijstoomde. Aldus tekende Meissonier hele schetsboeken vol wat hem in staat stelde 'in een flits' de snelste en ingewikkeldste bewegingen van de voortvliegende paardenbenen uiteen te rafelen. Dit alles diende voor de perfectionering van zijn monumentaal groot schilderij 'Friedland', een evocatie van de plaats in Oost-Pruisen waar Napoleon in 1807 de Russen versloeg.

Het academisme in de schilderkunst zoals het zich geleidelijk ontwikkelde tot ver in de 19de eeuw kende een genrehiërarchie; niet alle onderwerpen waren egalitair om te schilderen. Meest belangrijk waren mythologische en historische onderwerpen, gevolgd door, in afnemende mate van artistiek aanzien: genretaferelen, portretten, landschappen en stillevenen. Elk jaar werd een Salon georganiseerd in het Palais des Champs Élysées door de Académie des Beaux-Arts. Een jury, die met het nodige nepotisme werd samengesteld, beoordeelde de duizenden ingezonden schilderijen. De werken die geweigerd werden kregen een rode R op de achterkant gestempeld, wat stond voor "Refusé". Door toenemende onenigheid over te hanteren maatstaven om een kunstwerk correct te evalueren ontstond onder de afgewezen kunstenaars een tegenstrooming die zich organiseerde en die culmineerde in het opzetten van het fameuze 'Salon des Refusés' van 1863. Dit 'tegen-salon' bood de artiesten die door de conservatieve académiciens geweigerd werden een platform om hun werk aan het grote publiek te tonen. Onder hen bevonden zich Edouard Manet en Gustave Courbet.

Manet schopte schandaal, zowel qua vorm als naar inhoud, met zijn 'Le déjeuner sur l'herbe' (1863). Het onderwerp, een naakte vrouw die afgebeeld werd naast twee geklede fatterige jonge heren tijdens een picknick in de natuur, werd toen als behoorlijk schokkend ervaren, en qua vormgeving werd de grote vlakmatige penseelvoering met weinig leesbaar perspectief als onacademisch afgedaan. Courbet op zijn beurt oogstte weerzin bij bepaalde opiniemakers omwille van zijn sociaal-realistische onderwerpen, zoals bv. 'De steenkappers'. Courbet werd berucht omwille van zijn vrij uitgesproken maatschappelijke en politieke visie en zou na de coup van 1851 door Napoleon III een hevig tegenstander worden van het Deuxième Empire, beïnvloed als hij was door de denkbeelden van de anarchist en proto-

¹ een klein aangedreven railvoertuig, uitgevonden door Karl von Drais

communist Pierre-Joseph Proudhon. Die kent u wellicht van zijn meest cassante uitspraak: "La propriété, c'est le vol".

Wat dit boek echt boeiend maakt is de inkijk die het biedt op de Zeitgeist van 1860-1870, het ontsluit het weefsel van artistieke, sociale en politieke opstellingen allerhande tijdens het Deuxième Empire tot aan de val ervan door de Frans-Duitse oorlog van 1870 en de opstand van de Parijse Commune. Manets factuur zou juist essentieel blijken voor schilders zoals Pissaro, Renoir en Monet, met die typisch spontane, vlekkerige penseelvoering, die wij nu als impressionisme of pointillisme bestempelen.

De verjaardag

door Roland Ranson

Thomas Stearns Eliot 1888 - 1965

"In my beginning is my end. In my end is my beginning."

Thomas Stearns Eliot werd geboren in St. Louis, Missouri, op 26 september 1888. Hij woonde gedurende de eerste achttien jaar van zijn leven in St. Louis en ging naar Harvard University. In 1910 verliet hij de VS en ging naar de Sorbonne, waar hij college liep bij o.a. Bergson. Na een jaar Parijs keerde hij terug naar Harvard om te promoveren in de filosofie; hij verkreeg er een beurs voor Merton College, Oxford en keerde terug naar Europa. In 1914 vestigde hij zich in Engeland. Hij probeerde Oxford zo veel mogelijk te ontvluchten en raakte in de ban van Londen. In 1915 trouwde hij met Vivienne Haigh-Wood, die hij nauwelijks kende en van wie beweerd wordt dat ze tijdens haar huwelijk een relatie zou gehad hebben met de filosoof Bertrand Russell. Na Oxford begon T.S. Eliot te werken in Londen, eerst als leraar Frans en Latijn, later als bediende bij Lloyd's Bank. In Londen kwam Eliot onder de invloed van zijn tijdgenoot Ezra Pound die in hem al onmiddellijk een poëtisch genie zag. Hij introduceerde hem in de belangrijkste modernistische literaire milieus en hielp hem met de publicatie van zijn werk in een aantal literaire tijdschriften. Vooral **'The Love Song of J. Alfred Prufrock'** in **'Poetry'** (1915) is hier het vernoemen waard. In Prufrock jermieert een man over zijn daadloosheid, zowel op intellectueel als op fysiek vlak. Daarbij is het steeds terugkerend thema dat van de onbereikbare lichamelijke liefde.

Zijn eerste bundel 'Prufrock and Other Observations' werd gepubliceerd in 1917 en maakte van hem al onmiddellijk de toonaangevende dichter van de avant-garde.

Tijdens een trip naar Parijs ontmoette hij er James Joyce die hij nogal arrogant vond. Ook Joyce had in eerste instantie geen hoge pet op van Eliot. Toch werden ze spoedig vrienden en Eliot zocht Joyce op telkens hij in Parijs was.

Met de publicatie van '**The Waste Land**' (1922) - voor ons van naaldje tot draadje verklaard door Paul Claes tijdens een lezing in september 2010 - bereikte Eliots reputatie mythische afmetingen. Dit gedicht wordt beschouwd als het invloedrijkste literaire werk van de 20ste eeuw.

Het gedicht, ten zeerste beïnvloed door Pound en misschien ook wel door Eliots vrouw, Vivien, pakt de fragmentatie en vervreemding van de moderne cultuur aan. Hij maakt gebruik van die fragmentatie om een nieuw soort poëzie te creëren.

Het wordt bovendien beschouwd als de poëtische tegenhanger van de modernistische roman Ulysses van James Joyce, gepubliceerd in hetzelfde jaar.

Eliot werd Brits staatsburger in 1927.

Vanaf 1930 tot de zestiger jaren was hij een zeer dominante figuur op het gebied van de poëzie en de literaire kritiek in de Engelstalige wereld.

Als medewerker van de uitgeverij Faber & Faber publiceerde hij veel jonge dichters, onder wie W.H. Auden, Stephen Spender en Ted Hughes en uiteindelijk werd hij directeur van de uitgeverij.

Als dichter zette hij zijn verwantschap voor de Engelse 'metaphysical poets' van de 17de eeuw zoals bv. John Donne en voor de 19de-eeuwse Franse symbolisten zoals bv. Rimbaud, Verlaine maar ook Beaudelaire om in radicale vernieuwingen van de poëtische techniek en inhoud. Al bij al drukken zijn gedichten de desillusie uit van een jongere naoorlogse generatie over de waarden en regels van het Victoriaanse tijdperk. Ook als criticus had hij een enorme impact op de literaire smaak van die tijd; hij bracht standpunten naar voren die in elk geval na zijn bekering tot het anglicanisme in de late jaren '30 steeds meer steunden op sociaal en religieus conservatisme.

Zijn belangrijkste poëtisch werk omvat verder nog '**Ash Wednesday**' (1930) Aan dit gedicht wordt wel eens gerefereerd als Eliots 'bekeringsgedicht.' Het gaat over de drang om over te stappen van geestelijke dorheid naar hoop en menselijke bevrijding.

'**Four Quartets**': (1943). Eliot beschouwde dit gedicht als zijn beste. Het is trouwens hiervoor dat hem de **Nobelprijs** (1948) literatuur werd toegekend. Het bestaat uit vier lange gedichten die elk betrok-

ken worden op één van de vier klassieke elementen: lucht, aarde, water en vuur.

Wat misschien niet zo bekend is, is het feit dat T.S. Eliot ook de auteur is van **Old Possum's Book of Practical Cats**, een bundel met humoristische verzen die, na zijn dood, als basis diende voor de musical Cats (muziek Andrew Lloyd Webber).

Naast dichter en criticus was T.S. Eliot ook een belangrijk toneelauteur; zijn toneelstukken in versvorm bevatten o. a. 'Murder in the Cathedral', 'The Family Reunion' en 'The Cocktail Party'. Het zijn meestal komedies of toch stukken met een bevrijdend einde.

Na zijn mislukte eerste huwelijk, liet T.S. Eliot zich scheiden van zijn eerste vrouw in 1933 en hertrouwde in 1956, in het geheim, met de 38 jaar jongere Valerie Fletcher, zijn secretaresse bij Faber & Faber.

Hij stierf in Londen op 4 januari 1965, 50 jaar geleden. Zijn as wordt bewaard in de Sint-Michaelskerk in East-Coker een dorpje in Somerset van waaruit zijn voorouders naar Amerika emigreerden.

Elsenspinsels

Appelspijs

door Els Vermeir

De appel valt niet ver van de boom, zeggen ze. Maar als die boom zijn hele leven heeft gedacht – of beweerd – een perenboom te zijn, beseft de appel dan dat hij appel is, en niet peer?

Of als er vlak naast de appelboom een perenboom staat, en de appel valt er net middenin – niet ver van de appelboom, maar evenmin ver van de perenboom: zijn de herinneringen aan de tijd dat hij nog aan de appelboom hing (misschien aan het eind van een lange tak, die zich uitstreckte tot in de kruin van de naburige perenboom, en daarvoor omringd door peren) dan voldoende sterk om zich van zijn appelschap bewust te zijn?

Er zijn overigens nog meer gevaren die het arme appeltje bedreigen. Vallen doet hij vroeg of laat, dat heeft Newton wel bewezen. Maar misschien doet een zomers onweer hem vallen voor hij goed en wel rijp is, of, erger nog, wordt hij door vogels of maden bedorven waardoor hij hangt te rotten aan zijn tak en bij het uiteindelijke vallen – hoe dicht ook bij de boom – slechts tot een vieze brij van rotte pulp wordt gereduceerd.

Gesteld dat alles gaat zoals het hoort –de appel valt, niet ver van de boom, en is zich blozend bewust van zijn grote appelgave. Hoe moet het dan verder? Men lijkt er indirect van uit te gaan dat de appel na de val op goede grond terecht komt, zijn zaad laat kiemen en op zijn beurt uitgroeit tot een trotse appelboom. Maar laat ons eerlijk wezen: hoe groot zijn zijn kansen? Een eerste voorwaarde is al die goede grond – niet ver van de boom kunnen ook stenen liggen. En verder mag de appel- en de eventuele perenboom hem niet te zeer overschaduwden, want 'gepriveerd' van het nodige zonlicht wordt het voor de appel sowieso een onmogelijke opdracht tot boom uit te groeien. En als de appel echt zo dicht bij de boom valt, zal deze laatste vroeg of laat het obligate stapje opzij dienen te zetten (wat in geval van bomen de onvermijdelijke keuze inhoudt tussen afsterven of omgehakt worden) om plaats te maken voor de tot boom uitgegroeide appel. Het ware in dat opzicht misschien beter geweest, dat de appel zo ver mogelijk van de boom viel. Dicht bij een perelaar, desnoods.

Dat appels vallen is vrij zeker. Dat dat niet ver van de boom gebeurt, is vrij waarschijnlijk. Maar als u al die blozende appeltjes in de supermarkt ziet, niet beseffend dat ze op HUN trein naar Auschwitz liggen, weet dan voortaan dat het uitgroeien tot boom een toevalstreffer is, die slechts weinigen – en niet noodzakelijk de besten –gegeven is.

Verwilderd

door Staf de Wilde

Het vluchtelingendrama, een poging tot samenvatting

Het fenomeen van vluchtelingen is zo oud als de mensheid: altijd hebben mensen hun leven geriskeerd op weg naar een beter of veiliger leven. En mensensmokkelaars waren daarbij nooit veraf.

Vandaag huilt de wereld, en in het bijzonder Europa, krokodillentranen om de bootvluchtelingen die een zeemansgraf vinden op de gevaarlijke Middellandse zee. En Fort Europa denkt vooral aan het afblokken van deze toestroom alsof daarmee het probleem verdwenen zou zijn: uit het oog, uit het hart.

Het verstandigste dat over deze problematiek werd geschreven, kwam van de hand van Patrick Dewael (Open genoemde VLD) toen die nog onze minister van binnenlandse zaken was. Hij publiceerde zijn opiniestuk in De Morgen. Opmerkelijk aan zijn opstel was het onderscheiden van drie niveaus: een nationaal of binnenlands, een Europees en een oorzakelijk in de landen van oorsprong.

Wat het nationale niveau betreft, kunnen we vaststellen dat wij – voor zover we geen onverschilligaards zijn – geleid worden door drie grote morele codes: de christelijke naastenliefde, de socialistische solidariteit en het humanistisch respect voor de waardigheid van elke menselijke persoon. In de kern zijn dit synoniemen: alle drie sporen zij ons aan tot mededogen en barmhartigheid en tot gastvrijheid. Wat concreet betekent dat we voor vluchtelingen heel wat meer moeten doen dan nu het geval is. Men zal tegenwerpen dat daarvoor geen draagvlak is bij de bevolking. Naar mijn mening moet een politicus ook een soort volksopvoeder zijn: hij moet durven ingaan tegen het groepsegoïsme en het beruchte NIMBY-syndroom. Generositeit, binnen de beperktheid van onze mogelijkheden, dient zijn leidraad te zijn.

Ook de EU heeft schitterende idealen die uitgezongen worden in onze Europese hymne: 'Alle Menschen werden Brüder'. Ik mis in het Europees beleid deze broederlijkheid, de EU sluit liever haar grenzen zoveel mogelijk af. Dat is eveneens groepsegoïsme en het tegendeel van deze zo hoog geprezen broederlijkheid. De Europese leiders dienen samen te komen om af te spreken hoeveel vluchtelingen de Unie redelijkerwijze kan opnemen – waarbij de redelijkheid gastvrij dient te blijven – en dat aantal moet op een billijke manier worden verdeeld over de lidstaten. Ieder naar eigen vermogen: de ene lidstaat heeft meer ruimte, de andere meer geld: hier geldt de interne solidariteit.

We doen dit niet vrijblijvend want we zijn via onze handel en internationale politiek medeverantwoordelijk voor het drama. Ik leg de nadruk op medeverantwoordelijk omdat de primaire verantwoordelijkheden natuurlijk liggen op het derde niveau: de lokale wantoestanden.

Daarmee ben ik aanbeland bij het oorzakelijk niveau. De belangrijkste oorzaken zijn de onveiligheid vanwege allerlei gewapende conflicten of oorlogen, en de extreme armoede of ongelijkheid.

Het eerste aspect heeft te maken met de overbewapening: er circuleren te veel wapens in deze wereld en die komen in handen van regimes en bendes die geen scrupules hebben. Mijn concrete voorstel is om van de controle op de wapenhandel en wapensmokkel een topprioriteit te maken. Ik ga zelfs zo ver om al de manschappen die tot nog toe worden ingezet in een 'war on drugs' over te hevelen naar een 'war on weapons'. Drugs kunnen dodelijk zijn en schade veroorzaken, wapens doen dat altijd en overal. Wat inhoudt dat alle wapenproducerende landen – ook ons eigen land met zijn FN – een gigantische verantwoordelijkheid dragen. Er bestaan reeds akkoorden om wapens die vooral burgers treffen, uit te bannen: de chemische wapens, de landmijnen onder meer. Landen die deze tuigen blijven produceren en uitvoeren dragen een verpletterende morele schuld.

Het tweede aspect is nog lastiger te aanvaarden: de wereldeconomie en wereldhandel worden gedomineerd door een liberaal globalisme dat armoede voortbrengt. Wat we nodig hebben is Fair Trade. Volgens het principe van 'een eerlijk loon voor eerlijke arbeid'. Het huidige voortwoekerende systeem is er een van neokolonialisme, het veroorzaakt uitbuiting bij boeren, mijnwerkers en andere arbeiders. Denk aan de operatie Schone Kleren die probeert om de mensenwaardige uitbuiting tegen te gaan in kledijproducerende landen zoals Bangladesh. De werkomstandigheden en lonen in de mijnen van Oost-Congo bijvoorbeeld zijn een ware schande.

Ik verzet mij nadrukkelijk tegen de zogeheten vrijhandel omdat die absoluut niet vrij is: er bestaat een te grote ongelijkheid tussen de partners. Bijna altijd komt deze vrijhandel neer op het recht van de sterkste. Geef de boeren een faire kans op de markt en betaal mijnwerkers en textielarbeiders een billijk loon uit. Wij zijn tuk op koopjes en vergeten dat er maar één prijs bestaat, namelijk een rechtvaardige.

We staan met andere woorden voor fundamentele keuzes indien wij het vluchtelingendrama willen verminderen of doen verdwijnen. En altijd, zelfs in de beste van alle mogelijke werelden, moet er ruimte open blijven voor migratie maar deze migratie zal dan gebeuren uit vrije wil zoals onze eigen landgenoten dat doen als ze uitwijken naar een ander continent. Mobiliteit is des mensen. Wat we dringend moeten aanpakken is de mobiliteit uit noodzaak.

de haan 24 april '15

Waarheid & herinnering

"Triënnale Brugge": 3-jaarlijks wat minder Bokrijk! (Op hoop van zege!)

door Johan Debruyne

Omdat nogal wat verwanten met de gezondheid op de sukkel zijn - de enen fysiek; de anderen mentaal - blijven fraaie boeken ongelezen op bibliotheek Johan zijn salontafel liggen. Alles gaat wat moeizaam op dit moment. Noem het een dipje. Het enige waar ik nog aan toekom, op mijn onontbeerlijke ochtendgymnastiek op het door onze katers gemassacreerde rubber matje na, is het schrijven van wat recensies en met een zekere regelmaat ontplooi ik enige activiteit op Facebook. Het zijn dingen die me uit mijn gepieker halen.

Ik doe ook wel eens boodschappen, pijnig mijn stramme lijf met kortstondige tuinkarweitjes (wat groeit alles snel dezer dagen!) en ik probeer af en toe wat kunstigs te gaan bekijken. Bergen/Mons, dat dit jaar Europa's culturele eer hoog moet houden, is echt niet ver en ik heb een nauwe band met de streek en wat mensen aldaar, in Brussel lunch ik net buiten het station in 'Cap d'Argent' en stap ik alleen maar het ING-gebouw binnen voor het werk van Helmut Stallaerts of ik sluip (in Brugge) kousvoetelings de kinderwereld van Eric VandePitte binnen.

Voorts is het een meevaller van formaat dat mijn geboortestad me voor de eerste keer echt ter hulp is gesnel. De voorbije decennia groeide (als fervent liefhebber van actuele beeldende kunst) de haat-liefde-verhouding met mijn geboortestad alleen maar. Maar kijk, nu heeft Brugge zowaar nog eens een Triënnale op poten gezet. De laatste weken liep ik er mijn welhaast kraakbeenloze enkels helemaal voor naar de knoppen. En morgen neem ik de trein naar Namen om met enig uitstel te zien of en hoe de heren Fabre en Rops, twee fantasten, elkaar weten te vinden. De Citadel opklauteren? Dit zal ik aan anderen over laten.

ONGENUANCEERD POSITIEF

Boodschappen. Als mijn eega zich te beroerd voelt, dan spring ik in de bres. Zodoende stapte ik met mijn Jan De Cock-boodschappentas (nuttig souvenir uit het Middelheim-museum/Antwerpen) onlangs de deur uit en werd meteen door een verre buur tot de orde geroepen. Dat hij het allemaal toch wat vreemd vond. De man had van horen zeggen dat ik de recentste versie van de 'Brugge Triënnale' in geschriften ongenuanceerd had bejubeld (in <H ART>-magazine had ik dat inderdaad gedaan), terwijl ik het samen met hem en een rist buren maanden geleden toch had opgenomen voor de laan waarin we wonen. Ter verduidelijking: ik woon in de Leopold-I-laan. Deze strekt zich, met een enkele bocht, uit van de 'Buffelbrug' tot de Scheepsdalelaan. Terwijl alle zijstraten pareltjes zijn geworden (gitzwart asfalt geflankeerd door kasseien parkeerstroken), bevinden de laan waar al die beauty's op uitkomen en zijn trottoirs zich in een schabouwelijke toestand. Van de trottoirs ben ik het wel heel zeker: je zal ver moeten zoeken om er lelijker te vinden. Waaraan deze abjecte lelijkheid te wijten is, zou ons te ver voeren, maar ze heeft met politiek dienstbetoon te maken. Het geheel heeft iets van een mislukte 'Escher' en heren der ontkiemen kleine tuintjes. De trottoirs zijn zo lelijk dat ik ze eigenlijk mooi begin te vinden. Karaktervol. Eigenzinnig. Dit soort ervaringen ken ik uit de wereld van de kunsten. Niet te vlug (ver)oordelen.

"Weet jij wel, Johan, hoe ontzettend veel geld naar die 'Triennale' gaat, naar dat onnozel ding op het water bijvoorbeeld, terwijl onze huizen ondertussen kreunen onder het gedaver van het zwaar en snel verkeer?" Dit was de teneur van buurmans boodschap. Ik heb uitgelegd dat het één eigenlijk niets met het andere maken heeft en dat we toch op reis gaan om net die dingen te zien die door de band erg duur zijn en eigenlijk volkomen overbodig. Nu heb ik nog makkelijk praten, natuurlijk. Ons huis schudt af en toe wel en zit vol barsten,

maar - en dit gebeurde her en der in de laan al wel - er is nog geen enkel plafond integraal bezwaken.

Terug naar de 'Brugge Triennale'. Deze vierde editie gaat over beeldende kunst en architectuur. Ik vind ze inderdaad absoluut geslaagd. In kringen waar men met actuele kunst is begaan klinkt het woord 'triennale' vertrouwd. Zoals 'biennale' als vanzelf aan het echte Venetië wordt

gelinkt en een periode van 5 jaar aan de Documenta in het Duitse Kassel, zo gaat het ook met Brugge en de triënnales. Zelfs zo lang na datum. Over deze Brugse culturele evenementen wordt nog altijd lyrisch gedaan. Er waren Brugse triënnales in de jaren '68 en '71 (in de Stadshallen) en in '74 diende de... Beurshalle als locatie.

Er was in die tijd nog geen sprake van een Provinciaal Museum voor Hedendaagse Kunst (nu 'Mu.Zee') in Oostende en op de Normalschool zat ik nog met open mond te luisteren naar wat Paul de Wispelaere vertelde. Inhoudelijk af en toe behoorlijk weinig, maar het klonk zo mooi. Hoe hij de woorden in zijn mond vormde en dan pas lucht gaf, zo wilde ik ook dat de mijne later zouden klinken, want mocht ik ooit in het onderwijs stappen, dan zouden ze dan zelfs luisteren, ook wanneer ik niets te zeggen had. Het klinkt wellicht heel pretentieus, maar het is allemaal een beetje uitgekomen.

Ik wil maar zeggen dat de triënnales een heel klein beetje aan mij voorbij zijn gegaan. Ze brachten nochtans het kruim van de Belgische kunst samen. Ik ben een gelukkig bezitter van de catalogi. Ik zit er graag in te grasduinen en telkens valt me op hoe weinig mensen - ook in de kunstwereld - het nog over de participanten hebben. De Triennale belangrijker dan de inhoud ervan? Van veel kunstenaars heeft het werk de tijd getrotseerd, maar toch is het oorverdovend stil rondom de oeuvres van van Severen, Poot, Duchateau, De Keyser, Gentils, Verstockt, Copers, Dries... De namen van Panamarenko, Peire, Geys, Broodthaers, Raveel, Alechinsky en Lohaus hebben vandaag meer weerklank. Ook buiten de landsgrenzen, denk ik. Ze waren er

allemaal bij. In Brugge. Ook Jan Hoets oud-leraar, Marcel Maeyer, de man die hij later tot veler verrassing mee zou nemen naar 'zijn' Documenta. Ik denk ook aan een zekere Schwind, die onlangs nog een kleine tentoonstelling kreeg in een hoekje van het Gentse S.M.A.K.

DE ZWANEN VAN RAVEEL

Wat ik ondertussen ben gaan vermoeden is dat de mensen die de Triënnales mogelijk hebben gemaakt ('Raaklijn' had een groot aandeel) en de kunstenaars geselecteerd, jaren na datum (toen er meer prangende creaties op de 'kunstmarkt' te vinden waren) wellicht nog een ferme vinger in de pap hebben gehad toen sculpturen in de stede werden ingeplant. Voor dit soort zaken heeft een stad als Brugge een bevoegde commissie nodig.

De Triënnales van toen refereren ook nog altijd aan de enige kunstenaar die zijn ding vooral graag buiten deed, met name Roger Raveel. 'De zwanen van Brugge' heette zijn creatie en de dieren zorgden voor heel wat controverse in het conservatieve Brugge. In de catalogus lees ik van zijn vriend en lijfdichter Roland Jooris: "...Het werk van Roger Raveel streeft naar de integratie en naar de aanwezigheid van het volle leven..."

Al na drie edities is de Brugge Triënnale doodgebloed. Ik heb me laten wijsmaken dat de samenwerking tussen de stad Brugge en de Provincie niet meer je dat was. Dat diverse ego's botsten. De stad Brugge werd ondertussen - de reien stonken niet langer - een toeristenfuik en overal werd bronzen figuratie neergepoot (leuk voor de gidsen en hun verhaaltjes), zodat liefhebbers van actuele beeldende kunst, die wél voor wat beroering en discussie zou kunnen zorgen, vele jaren op hun honger zouden blijven.

Toen Brugge in 2002 Europese culturele hoofdstad werd, kwam er enig soelaas. Het (in hoofdzaak kerkelijk) erfgoed werd terecht grondig aangepakt en de toenmalige burgervader zou van af toen om de 5 jaar een groot cultureel feest organiseren. Helaas draaide altijd alles weer omheen de Brugse collectie Vlaamse Primitieven. De stad werd telkens weer bevestigd in zijn kortzichtigheid.

Twee jaar geleden werd Renaat Landuyt burgemeester. Een koppig man die alles anders zou doen dan zijn voorganger(s). Adieu 5-jaarlijks kunstevenement en groots opgezette tentoonstellingen met werk van bevriende kunstenaars. De man die als Vlaams minister 'Beaufort' mee had geleid, dacht met heimwee terug aan Brugge en zijn triënnales en zie: editie 4 was in de maak! Het is zijn grote verdienste, absoluut, ook dat hij voor het thema heeft gezorgd: "Wat, indien de 5 miljoen toeristen die Brugge per jaar bezoeken er ook eens bleven?" Het zoeken naar kunstenaars kon beginnen. En vooral die zoektocht vind ik heel geslaagd.

De vierde Triënnale Brugge, de eerste ook die internationaal gaat, loont de moeite. Voor wie graag eerst terugblijkt: begin bij de Poortersloge (Academiestraat). Daar krijg je een terugblik op de oude triënnales: teksten, artikels, affiches, interviews... Er is ook de film 'Masquerade' (Vermeir & Heiremans). Met hun 'Art House Index' leggen ze het gedoe en het gesjoemel omtrent (actuele) beeldende kunst bloot. Geestig en goed in beeld gebracht. Toen ik er was regende het pijpenstelen en waren alle bankjes bezet. De meeste bezoekers hielden het wel 40 minuten uit. Ik wist van een collega: nog tien minuten geduld. Een prima start! Je kan ook op het stationsplein beginnen. Daar geeft Bruggeling Daniël Dewaele elke toerist de kans Bruggeling te worden. Inburgering? Een makkie!

CANAL SWIMMER'S CLUB

De meeste commotie is tot op heden veroorzaakt door de inbreng van de Japanse architectengroep Bow-Wow. Yoshiharu Tsukamoto, aanwezig op de allereerste persconferentie, was zo onder de indruk van het feit dat het water in de Brugse reien zuiver genoeg is om in te zwemmen, dat hij besloot tot het bouwen van de 'Canal Swimmer's Club': een overdekt, sober en elegant ponton op het water. Toen de plannen in de kranten verschenen werden de bewoners van de Lange en andere reien in de buurt nerveus. Een opstoot van een soort ave-rechts NIMBY-effect. Al die wellicht behoorlijk gefortuneerde bewoners wilden geen gedoe op het water... voor hun statige huizen. Inderhaast prutsten ze een zielige protestaffiche in elkaar, maar het ponton is nu al een groot succes. Zei ik niet eerder dat Landuyt een doordrijver is? Er wordt en er zal nog meer gezwommen worden in de Lange Rei - rode vlag of niet -, passanten komen er zonnebaden en leraars van het nabije college durven al eens een uurtje les komen geven op het ponton. Het is er heerlijk! In het begin werd ik door een 'ponton-buur' aangesproken. Ja, als criticus ken ik ook wel wat gefortuneerde stadsgenoten. Die kopen al eens kunst, hé? Ik suste de man door te zeggen dat het ding op 18 oktober a.s. alweer verdwenen zal zijn en Brugge dan weer een beetje meer Bokrijk. Hij strubbelde nog even tegen en verwees naar het paviljoen van Toyo Ito op de Burg dat er zo lang heeft staan verkommeren. Ik maakte hem duidelijk dat ik ervan overtuigd ben dat Landuyt die Moenaert-flater niét zal herhalen.

Er zijn nog meer 'buitendingen' die de moeite waard zijn. Zo heb je langs de Groene Rei een brug, een staaltje vakmanschap van de Indiase Studio Mumbai, die gewild niet overbrugt, maar voor tal van andere zaken kan dienen. Er is het typisch Brugs huis, 'Cataract Gorge' (Romy Archituv), dat bij het sas aan de Dampoort aan golven (gevolgen van opwarming van de aarde) in het water moet proberen

te weerstaan, er is het werk van de Chinees Song Dong bij de Sint-Salvatoriekathedraal. Ik kan me niet herinneren hoe vaak ik al heb uitgelegd wat Dong (kijk naar de neonletters 'Doing Nothing Doing', een verwijzing naar het Taoïsme) daar verbindt. Zijn constructie is gemaakt van ramen en deuren uit Peking en komt uit delen van de stad die meedogenloos met de grond gelijk zijn gemaakt. Hij confronteert zijn Bonzaï-bouwels met een opgepoetste kathedraal in een stad waar alles scrupuleus wordt bewaard. Ook de DiamondScope van de Noorse Vibeke Jensen op de Grote Markt is een doordacht en knap werk. Zowel binnen als buiten valt er heel wat te beleven. Ze verwijst uiteraard ook naar de Brugse diamantgeschiedenis. Vergeet ook de constructies van lampen en woorden van de Schot Nathan Coley niet: op de Burg ('A Place Beyond Belief') en tegen de oude muren van de binnenkoer van het Belfort. Vijf woorden die bovendien gebaseerd zijn op basisbehoeften van de Islam. Voorts heb je het Urban Egg Café op de havensite Dupont ('Gold Guides me'), een unieke plek waar je zicht hebt op de ringvaart.

BOOMHUTTEN IN BEGIJNHOF

Kunstkriticus Johan Debruyne streek de plooiën glad tussen Tadashi Kawamata en de priorin, nadat de Japanse kunstenaar boomhutten in het begijnhof had geïnstalleerd.

stad van het formaat als Brugge nog zo veel stille plekken telt. Met hun zwevende, glimmende luidsprekers, die aan de boogbrugjes en hun weerspiegeling in het water appelleren, capteren ze het geluid van onder andere muren en vensters. 'Quiet is the New Loud' is de naam van hun initiatief.

Veel was ook te doen om de boomhutten van de Japanner Tadashi Kawamata in het Begijnhof. De rust zou er verstoord worden en de priorin onder druk gezet om het evenement toch geen strobreed in de weg te leggen. Kawamata's poëtisch werk komt er schitterend tot zijn recht. Ik ben zo'n fan dat ik er zelf de plooiën tussen de priorin en Kawamata plat ben gaan strijken.

Brugge is een bijzonder stadje. Dat vindt alvast ook het Oostenrijks-Amerikaans duo Odland-Auinger. Uit ervaring weten ze dat geen

De Triënnale... Het is behoorlijk wat. Drie clusters, voor wie het boekje volgt. Niet vergeten ook eens langs Oud Sint-Jan te struinen. 'He-He' (het artistieke duo Helene Evans en Heiko Hansen) liet er met 'Undercurrent' hoogspanningskabels en pylonen in het water vallen. Ook achter deze ingreep zit een best relevant verhaal.

Onverwacht begint nu ook het chocoladen huisje (miniature replica van het 'Huis ter Beurse') met bovenop het roterende 'Uber Capitalism' van Rainer Ganahl (US) almaar vaker de pers te halen. Chocolate addicts zetten er immers almaar vaker hun tanden in. Ze beseffen niet dat het werk na deze Triënnale meteen naar een Zwitsers Museum verkast. Kapitaal, cocoaproductie, corruptie, kinderarbeid, kasseitjes, rijkdom, armoede, vereringen van materie en/of personages die niet blijken te kloppen... Brugge wordt een almaar meer intrigerende plek waar het welhaast volslagen onmogelijk wordt fake van echt te onderscheiden.

En ook de binnentoonstellingen lonen de moeite. Zonde dat de gedigitaliseerde stad van Stanza (UK) al terug naar Londen is en dat 'De Geschreven Stad' (in een veredelde banketzaal van het Belfort, zei een curator) op zijn einde loopt. Maar in de kerk van Abdij ter Duinen (Potterierei) krijg je een interessante theoretische les: 'Vertically Integrated Socialism' (Grenier/Ca). In het Arentshuis leer je dat indien de overheid naar een modernistisch architect als Huib Hoste had geluisterd we al decennia lang een concertgebouw hadden gehad. Ook zijn collega Ungers (D) maakt er indruk, niet in het minst met beelden en woorden ('City Metaphors'/New York, 1976) die verrassend met architectuur en samenleven worden geassocieerd. Geniaal. Meer hiervan in het stadhuis op de Burg ('Imaginaire steden'). In De Bond gaat het dan weer over 'onvoltooide steden' en komen het Midde- en Verre Oosten in beeld.

Toch nog een bedenking: Brugge blijft ondanks alles een provinciehoofdstad zonder museum voor actuele beeldende kunst! Misschien moet de komende drie jaar ook hier eens worden over nagedacht. Zo wilde Jan Fabre niet uitpakken in 'De Bond' (de Brugse plaats bij uitstek waar actuele beeldende kunst wordt getoond), terwijl hij wel het curatorschap van 'December Dance' (Concertgebouw) aanvaardde... Voorts bewijzen Michel Dewilde (Brugs Cultuurcentrum) en Till Holger Borchert (Brugse Musea) en hun teams en medewerkers dat we geen curatoren uit den vreemde van doen hebben.

Ik vrees tenslotte, want alles is eigenlijk met veel te weinig mankracht gerealiseerd, dat het weer bij maximaal drie triënnales gaat blijven. Komaan, straks naar het andere, echte Venetië voor de 56ste biënnale, die niét onder superlatieven wordt bedolven.

juni 2015

Redding

Als het mogelijk is te schrijven dat zij geurde naar
de Libanon, of over de granaatappelrode lach
van een lijster, of van een tuinkabouter
als je niet gelooft dat vogels
lachebekken zijn,

van Dale, groot woordenboek van de Nederlandse taal
(veertiende herziene uitgave 2005), heeft zeventig
lemma's die beginnen met het woord milieu,
waarvan milieueffectrapportage
het langste en het lelijkste is.

Iemand sprak op de radio over een uitdaging
voor de toekomst, maar het was niet
helemaal duidelijk of hij het over
lucht- of taalverloedering had.
Ik denk er ernstig over na

de helmboswuivende Hector een digitale
challenge toe te sturen, de uilogige
Athena smee ik om wijsheid,
de kwetsbare Achilles hou ik
nog even achter de hand.

Martin Carrette

Chapeau!

door Marie-Rose D'haese

Chapeau voor Sandro Veronesi

"In een zwakke, decadente cultuur als de onze kunnen al je zekerheden om de minste reden (...) kapotgeslagen worden. Om dat te voorkomen word je wie anderen zeggen of denken dat je bent. Zo zou het niet mogen gaan! In een sterke cultuur of samenleving heb je juist een stevig fundament waarop je instinctmatig terugvalt. Je reflex is omgekeerd: je koppelt je los van andermans ogen en verdedigt wie je bent. Zelfs als je (nog) niet weet wie je bent."

Uit het interview met Sandro Veronesi in DSDL van 15 mei 2015.

In 2006 schreef de in 1959 geboren Florentijn zijn *caos calmo*, met als hoofdpersonage Pietro Paladino, boek dat 2 jaar later verfilmd werd met Nanni Moretti in de hoofdrol.

Naar eigen zeggen was het de verfilming van zijn boek die Veronesi aantoonde dat hij niet klaar was met zijn personage.

En zo kwam er nu 'het vervolg' met *Zeldzame aarden* (terre rare) verwijzend naar een scheikundig element:

Om ze te winnen moeten de mineralen waarin ze verpakt zitten vernietigd worden, of met de woorden van Claudia, Paladino's dochter: "om het zeldzame te verkrijgen moet het solitaire vernietigd worden, aangezien het procedé van het winnen van zeldzame aarden de vernietiging met zich meebrengt van alle andere componenten (....).

En dit (...) is min of meer hetzelfde als wat mensen overkomt wanneer ze iets ervaren wat hun leven uniek maakt, zoals liefde, of kunst, of een therapie, of, zo stel ik me voor, geloof." p. 339

In mijn herinnering zit kalme chaos als een lang uitgesponnen monologue interieur, beperkt in tijd (6 maanden) maar vooral in ruimte (een auto voor een schoolpoort).

Zeldzame aarden is nog beperkter in tijd (een aantal dagen) maar veel minder in de ruimte.

Er gebeurt ook veel meer in, hoewel niet wàt er gebeurt zo belangrijk is als welke invloed dat op de persoon van Pietro heeft.

De opeenvolging van de gebeurtenissen lijkt wat op een rollende sneeuwbal met het gekende effect.

We krijgen het ook als dusdanig over ons uitgestort: er lijkt geen einde te komen aan de ellende, terwijl je als lezer toch het gevoel krijgt dat "hij het zichzelf allemaal wel aandoet."

Veronesi heeft een huis gebouwd met twee verdiepingen dat dan nog eens een spiegeling vormt met het kalme chaos-boek.

De eerste verdieping noemt hij: Een onmenselijke dag.

De tweede : zeldzame aarden.

Ze beslaan elk ongeveer de helft van de 366 pagina's.

De onmenselijke dag mag je letterlijk nemen: 24 u, waarin het zorgvuldig opgebouwde nieuwe leven van Paladino in Rome compleet in elkaar stort, zonder dat hij er ook maar iets aan kan doen, onvermijdelijk en onstuitbaar komt hij terecht in een ware nachtmerrie.

In het tweede deel wordt daar op een totaal ander vlak over gereflecteerd, nl. in de scène met zijn vriendin en waarin het gaat over liegen en belogen worden: "Het feit dat zij mijn leugens gelooft is zeer ernstig omdat het mij verachtelijk maakt en haar pathetisch." p. 204

Behalve het spiegelen van het persoonlijke (zoals in relaties) in het algemeen (zoals in dingen die ons overkomen) is er ook de spiegel van het individu en de maatschappij: de corrupte handelingen die Paladino stelt zijn als het ware een emanatie van een corrupte samenleving.

De ontleding van gedragingen en gevoelens is rücksichtslos: in de episode met de Zwitserse gardist: wie is de verleider, wie de verleide? Gaat het daar over graaizucht, in de scène(s) met de wanbetaalster, van wie Paladino de wagen gaat terugvorderen gaat het over geilheid en begeerte, over de mogelijkheid tot machtsmisbruik.

In elke mogelijke situatie kleedt Veronesi zijn personage volledig uit.

Het is eigenlijk niet mooi, zo extreem eerlijk, maar het past wonderwel bij de raadgeving van de té jong gestorven moeder (alweer met een genadeloze ontleding van de medische wereld) "Wees oprecht tegenover jezelf" p. 225

In dit eerste deel is Paladino weliswaar het slachtoffer van een malafide compagnon, maar hij werkt zich door opeenvolgende stomiteiten, die het gevolg zijn van de menselijke natuur in het algemeen en van de Italiaanse in het bijzonder, steeds verder in nesten.

Het 2de deel vangt aan met de rit van Rome naar Milaan, in de auto bestuurd door partner D. aangezien Paladino zijn rijbewijs is kwijtgeraakt.

Niet voor het eerst, maar wel bijzonder pijnlijk gunt hij ons een ongenadig beeld van de leugenaar die hij is geworden.

(Het boek lijkt soms een volgehouden uitnodiging aan de lezer om zichzelf rond dat thema te bevragen.)

Een volledig hoofdstuk bestaat uit opeenvolgende telefoontjes waarin Paladino zijn probleem probeert aan te pakken: we krijgen hier een efficiënte man te zien, die handig gebruik maakt van het ons-kent-

ons-gegeven, of van het do ut des-principe of hoe je het ook wil noemen.

Zo slaagt hij erin om snel een advocate te pakken te krijgen die er achter komt dat hij in de frauduleuze onderneming van zijn partner helemaal geen verdachte is.

In een van de laatste hoofdstukken krijgen we dan de confrontatie van vader en dochter.

Voor mij het meest aangrijpende hoofdstuk (13).

We kijken hier door de ogen van de adolescente (18) naar het rouwende kind van 10 tot 14 jaar.

Verhelderend en goed om over na te denken.

We lezen ook hoe belangrijk een goede therapeut kan zijn om ons te begeleiden in moeilijke (overgangs)perioden van ons leven.

Pas in het voorlaatste hoofdstuk – het lijkt wel een thriller – wordt een en ander veel duidelijker.

Maar de auteur laat ons achter met heel wat denkwerk over de aard van de mens, over onszelf.

Het is bepaald geen feelgood-roman en de personages zijn niet van bordkarton.

Stof tot nadenken en bespiegelen.

Tot slot nog iets over de stijl van Sandro Veronesi:

Elk hoofdstuk(je) wordt voorafgegaan door een citaat: van hoofdstuk 1 is er dat een van Javier Marias: "De wereld is afhankelijk van degenen die erover vertellen en ook van hen die het verhaal horen en het soms naar hun hand zetten."

Men snapt pas veel later hoe waar dit is!

Over het algemeen zijn de hoofdstukken kort en vormen ze een afgerond geheel.

Men ontdekt geleidelijk aan de samenhang: het patroon tekent zich maar moeizaam af.

De gebeurtenissen, de handelingen die de personages in beweging zetten worden in een snel tempo verhaald.

Alsof het niet echt daarom te doen is. En dat is het ook niet, het gaat meer om de reflectie erop en wat de uiterlijke omstandigheden aanrichten met het innerlijk.

De roman is in de ik-persoon gesteld, maar merkwaardig is dat die ik soms over zichzelf schrijft als ging het om een derde: hij neemt de plaats in van de (onbetrokken) waarnemer, de getuige.

Er is een knappe afwisseling van ritme: extreem korte zinnen: "Het kreeftenalarm is het gesprek van de dag."

En heerlijk uitgesponnen gedachten: "Het is mijn geld, ik doe ermee wat ik – en dan gebeurt er opeens iets onverwachts, heel kort en heel aangenaam, in minder dan een oogwenk, denk ik, omdat het me niet

lukt op enigerlei wijze te reageren, terwijl ik er wel in slaag om in een flits alle andere keren te herbeleven dat mij hetzelfde is overkomen – tijdens mijn middelbareschooltijd, herstellend van wat later zou blijken een hevige allergische reactie op een middel tegen wratten te zijn, Tiola genaamd, terwijl ik probeer een mug met een slipper tegen het plafond te verpletteren; in de badkamer van het huis in Roccamare, twee keer, terwijl ik in het holst van de nacht ga pissen, de eerste keer als ik er met mijn vriend Umberto ben om te studeren voor het eindexamen, de tweede keer, veel later, met Lara, die in de kamer ernaast slaapt en wakker wordt van het rumoer; op de rand van het zwembad in Villasimius, op Sardinië, tijdens een vakantie met Lara en Claudia, vanwege een zonnesteek, buiten de luchthaven JFK, in New York, waar de digitale thermometer 23 graden Fahrenheit aanwijst, wat gelijkstaat aan -5 graden Celsius, nadat ik het eerste trekje heb genomen van een Marlboro Rood, na de lange onthouding tijdens de vlucht over de oceaan; in het cultureel centrum van Gorgonzola, een paar weken na de dood van Lara, in het bijzijn van honderd mensen, toen ik een vrouw uit haar neus zag bloeden tijdens de lezing van een psychotherapeute met een dubbele achternaam over hoe je met je kinderen over de dood moet praten; en dan Lara zelf, ook al is het mij niet overkomen en heb ik het zelfs niet zien gebeuren, getroffen door een aneurysma terwijl ze ham en meloen opdient; en als dít niet het bewijs is dat mijn geheugen dingen niet verliest maar er simpelweg moeite mee heeft om ze te vinden, dan zou ik niet kunnen zeggen wat het dan wel is -, ik val flauw.”

Einde zin, einde hoofdstuk 15 deel 1.

Wie een hoogtepunt zo lang kan uitstellen, weet hoe het moet.

Chapeau!

Beleefd

door Bart Madou

Marguerite Yourcenar

Dit voorjaar besteedden wij bijzondere aandacht aan Marguerite Yourcenar.

Op zondag 22 maart bracht romanist en auteur Jo Berten in de bibliotheek van Zedelgem een algemene introductie over leven en werk van Yourcenar. Een ideale voorbereiding op de komende activiteiten.

Op maandag 23 maart vond er een leesgroep plaats in de hoofdbibliotheek van Zedelgem. Het hermetisch zwart (L'œuvre au noir) van Marguerite Yourcenar, het verhaal van de Brugse arts, alchimist en filosoof Zeno werd toen besproken.

Op zaterdag 4 april kwamen we samen op de markt van Brugge. Op het programma stond een wandeling langs plaatsen waar Marguerite Yourcenar logeerde, maar ook bezochten we de plaatsen waar Yourcenar haar held Zeno uit Het hermetisch zwart situeert. Onze gids was opnieuw Jo Berten, romanist en auteur, maar ook voorzitter van de Brugse en West-Vlaamse gidsenbond.

Na de wandeling genoten we in het Strijdershuis van een avondmaal. Tenslotte trokken we naar het Meersenhuis, waar we de film 'L'œuvre au noir' van André Delvaux, gebaseerd op het gelijknamige roman van Yourcenar, bekeken. Die film speelt zich voor een groot deel af in de Brugse binnenstad.

Op zaterdag 11 april reisden we met een viertal auto's naar Saint-Jans-Cappelle waar we om te beginnen een kort bezoek brachten aan het Marguerite Yourcenarmuseum. In Belle of Bailleul wachtte er een lekker middagmaal en daarna was het tijd voor de hyacintenvandeling langs de plaatsen waar Yourcenar als kind gewoond had. De dag werd besloten met een stevig glas in Westouter.

Thomas Mannlezing 2015: Mark Eyskens

Op zondag 19 april was prof. dr. em. Mark Eyskens onze gast voor de 5de Thomas Mannlezing met als onderwerp: 'Wat komt er op ons af? Van verandering naar verbetering'. Het werd een reflectie over de aan de gang zijnde maatschappelijke (r)evoluties. Deze Thomas Mannlezing gebeurde in samenwerking met De Uil van Minerva.

Mark Eyskens werd voortreffelijk ingeleid door prof. dr. Rob Devos. De integrale teksten van de inleiding en de uiteenzetting vindt u in de bijlage bij dit nummer.

De oorlog van Sif, boekvoorstelling

Op Erfgoeddag, zondag 26 april, stelde Het Beleefde Genot een nieuwe publicatie voor in het Gemeentehuis van Meulebeke, namelijk de heruitgave van 'De oorlog van Sif' van Roger Vankeirsbilck over de avonturen van zijn vader Sif tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het boek is verkrijgbaar bij Het Beleefde Genot tegen 16 euro voor leden.

pARTcours 2015

Tijdens het voorbije Pinksterweekend vond er de tweejaarlijkse kunst-route p ARTcours plaats.

In het GLAZ was er naar gewoonte een thematische tentoonstelling. Voor deze editie werd er gekozen voor 'Vrede'. In het Gemeentehuis van Loppem waren leden van Het Beleefde Genot aanwezig met een 20-tal kunstwerken. Mede dankzij het mooie weer kregen we veel, vooral fietsende bezoekers over de vloer.

De zaterdag vertoonde Het Beleefde Genot de prachtige poëtische en tegelijk wervelende film '*Flamenco, Flamenco*' van Carlos Saura.

Bruges-la-morte

Als slot van dit goed gevuld trimester ontvingen we opnieuw Jo Berten met een lezing over *Bruges-la-morte* van Georges Rodenbach. Na enkele weetjes over de schrijver en zijn afkomst had Berten het over het bekendste werk van de schrijver: Bruges-la-morte.

Eerst als feuilleton verschenen in de Parijse krant Le Figaro, tussen 4 en 14 februari 1892 werd Bruges-la-morte vier maanden later door de uitgeverij Flammarion uitgegeven, aangevuld met twee hoofdstukken. Het boek kende een overweldigend succes. Alle thema's, eigen aan Rodenbach, waren evenwichtig verwerkt in deze roman, die meer als 'poësie en prose' werd beschouwd, onder meer door dichters als Stéphane Mallarmé en Rainer Maria Rilke.

Maar Bruges-la-morte is volgens Berten ook een sleutelroman waarin hij in Hugues Viane de toenmalige Brugse pastoor Louis Van Haecke herkent.

Na de lezing werd nog de poëtische film Bruges-la-morte van Kevin D'heedene vertoond.

Te Belevén

door Bart Madou

Uitstap naar Mons, culturele hoofdstad 2015

Op zaterdag 22 augustus bezoeken wij Mons, culturele hoofdstad van Europa 2015.

Vertrek: 's morgens om 9 u. met de trein vanuit Brugge, 2,5 uur en één overstap later belanden we in het voorlopige station van Mons (het definitieve station van de Spaanse architect Santiago Calatrava –

die ook het station van Luik ontwierp – zal pas over twee jaar klaar zijn).

Via de Collégiale Sainte-Waudru zakken we af naar Le Carillon voor een gezellige maaltijd.

Na de koffie of de thee wandelen we door de Rue de la clef waar 24 kunstenaars hun eigenzinnige vlaggen laten wapperen voor de ingang van het Magasin de papier. Daarna naar de Grote markt waar één ander zal te zien zijn. Misschien verdwalen sommigen van ons in het zonnebloemenlabyrint? Maar er is ook Lumeçon/inspiration waar 9 kunstenaars hun mode- en textielcreaties presenteren, geïnspireerd op de Lumeçon, het jaarlijkse hoogfeest van Mons met het gevecht tussen Sint-Joris en de draak.

Nog te vroeg voor een verfrissing, we stappen door naar het BAM, niet te verwarren met het engineeringbedrijf dat zich bezig houdt (gehouden heeft) met het tracé van de Antwerpse ring, maar Beaux Arts Mons, het (ver)nieuw(d)e stadsmuseum, een lichtig + luchtig 'projet architectural résolument contemporain'. In het BAM lopen we even door de tentoonstelling MONSens, knipogen en passant naar een driedimensionale uitvergrotting van het schilderij 'La chaumière' ('Het huisje') van Van Gogh. In de tuin van het BAM kunnen we even (even!) tot meditatieve rust komen in de witte halve bol van 10 m doorsnede, waarin de tijd zou gestagneerd zijn.

Tenslotte bereiken we ons einddoel de Manège van Sury, waarin Atopolis te zien is, een door WIELS samengestelde tentoonstelling met werk van hedendaagse kunstenaars, wier belangstelling uitgaat naar vormen van uitwisseling en overdracht tussen culturen en artistieke praktijken, met de 'Relatie' als sleutelbegrip: de verbondenheid-ingelijkheid tussen mensen onderling, tussen de gemeenschap en de natuur, tussen levende wezens en onbezielde materie, tussen het imaginaire, het symbolische en het reële.

Om 18 uur sluit Atopolis, dan is het nog een kwartier stappen naar het station, waar er in de omgeving wel een terrasje zal te vinden zijn alvorens we met de trein van 19.20 u. huiswaarts keren.

Aankomst in Brugge 2002 om 22.00 uur.

Prijs leden: 40 euro (incl. treinreis, tentoonstelling, middagmaal en drank)

Graag vooraf inschrijven: hetbeleefdegenot@scarlet of 0498.73.58.73

Bezoek aan de Triënnale Brugge

Zaterdag 12 september komen om 14 uur bijeen op het stationsplein van Brugge (kant stad) voor een bezoek aan (een gedeelte van) de Triënnale. Het wordt een wandeling met gids langs enkele van de installaties. Om 16 uur ontbinden we de groep, maar wie geïnteresseerd is in het centrale en noordelijke deel van het parcours, kan – na

Vibeke Jensen vóór haar
installatie op de Markt

een Brugse Zot of Brugse tripel - meewandelen langs enkele andere installaties tot aan de installatie Cataract van Romy Achituv aan het Sasplein. Opnieuw tijd om de voorbije dag door te spoelen en om de inwendige mens te versterken met een lichte maaltijd. In Bistro Du Phare? Misschien.

Voor alle duidelijkheid: alleen de wandeling Zuid, vanaf het station is met een gids en hiervoor is inschrijven verplicht (max. 20 deelnemers), de deelnameprijs is 5 euro voor de leden, 6 euro voor niet-leden. De rest (na 16 u. dus) is gratis en op vrijwillige basis.

De grote verhalen deel 2: De Edda

De Edda, zo lezen we op Wikipedia, is een aanduiding voor een verzameling literaire en mythologische werken uit het middeleeuwse IJsland, die zowel delen van de oude mythologische verhalen van Noordelijk Europa, als richtlijnen omtrent de poëtische overdracht ervan, bevatten.

En deze Edda – of moeten we spreken van Edda's? Wie naar de lezing komt, zal het snel te weten komen – bestaat uit godenliederen en heldenliederen. Een bonte verzameling nu eens plechtstatig en nuchter, teder en meeslepend, dan weer vol sarcasme en boerenslimheid of hard en gruwelijk.

Als uitgangspunt nemen we de nog altijd onberispelijke vertaling van Marcel Otten.

Afspraak, zondag 20 september om 11 uur in het Gemeentehuis van Loppem.

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elk trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die mij in het verleden dierbaar was. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, ditmaal de N.

N

Nakba

“Ik weet niet waar ik sterven zal” – zo begint Saïdjahs lied, dit wondermooie en nog altijd ontroerende gedicht van Multatuli over Saïdjah en Adinda in Max Havelaar. Ook ik weet niet waar ik sterven zal, noch wanneer (al sluiten de overblijvende jaarringen zich langzaam rond mij), maar wat ik wel weet is dat ik zal sterven zonder dat een van de grootste trauma’s die ik mijn leven lang meegedragen heb, zal opgelost zijn: de Palestijnse kwestie.

Zowat rond mijn geboorte, eigenlijk al een paar jaar ervoor, is het allemaal begonnen, of beter raakten de gebeurtenissen in een versnelling: Joodse kolonisten, die van overal uit Europa neerstreken in het aan hen zelf beloofde land, bouwden er hun nederzettingen, hun kibboets, waarvan vele realisaties heroïsch te noemen waren. In het begin verliep alles nog vreedzaam, de Joden zonderden zich af, de Palestijnen, zo’n goede half miljoen, de meesten arme horigen, gingen verder met het kweken van hun citroenen, amandelen en olijven...

Maar dit veranderde toen minder op vrede beluste kolonisten zich kwamen vestigen. Stilaan riepen zij het hardst en sleurden met zich hele groepen mee. Hun handelswijze kreeg een structureel karakter en binnen de kortste keren was het duidelijk: de autochtone bewoners van Palestina waren niet meer welkom en moesten eruit. Nauwelijks enkele jaren na het einde van de Shoah terroriseerden en verdreven de nieuwe inwoners de Arabieren. Deze uitdrijving werd grondig aangepakt. Vele bewoners van dorpen ‘kregen’ 24 uur de tijd om have en goed te verlaten en ja daar rolden de bulldozers de dorpen binnen en beukten alles tegen de grond, woningen waar het eten nog op het vuur stond te pruttelen en waar vaak nog bewoners waren achtergebleven. Het werden systematische operaties die enkele jaren duurden. Tienduizenden mensen werden op de vlucht gejaagd, al hun bezittingen werden afgenomen, hun huizen geplunderd en met de grond gelijk gemaakt en hun velden werden verwoest. De grote schoonmaak voor de kolonisten, de Nakba of catastrofe voor de Palestijnen. Niets mocht er nog overblijven, zelfs de herinnering aan de oorspronkelijke bewoners moest verdwijnen. Nu 65 jaar later is de toestand van de Palestijnen er niet op verbeterd, integendeel! Dat ik ooit zal meemaken dat al die kinderen, kleinkinderen en ja al achterkleinkinderen van hen die uit hun huizen verdreven werden zullen terugkeren is zo goed als onbestaande. Ik noem dat mijn grootste trauma.

Nu weet ik wel, een eenzijdige benadering van deze geschiedenis is niet eerlijk, er is nu eenmaal die grote dualiteit: langs de ene kant bezet Israël als enig land uit het Westen het gebied van een ander volk, langs de andere kant is Israël ook het enige land dat in zijn voortbestaan bedreigd wordt. De linksen kaarten voortdurend die bezetting aan en willen die dreiging niet zien, de rechterzijde focust dan weer op die bedreiging en rept met geen woord over de bezetting. Het is dus volstrekt noodzakelijk dat men beide elementen niet van elkaar los ziet. Doden of gedood worden, zover is het inderdaad gekomen.

De Joodse historicus Ilan Pappé heeft de archieven en officiële documenten kunnen napluizen, hij heeft alles gedocumenteerd, zijn relaas is ook in het Nederlands verschenen bij het Davidsfonds als 'De etnische zuivering van Palestina'. Intussen is hij persona non grata in Israël, of wat dacht je. De Nakba was niet alleen een etnocide, maar een regelrechte memoricide.

Kwamen ook in aanmerking: Nexus, Nostalgie, Nigra sum, Noli me tangere, Nunc dimittis

Nimier Roger

Kent iemand Roger Nimier (nog)? Kent iemand zijn roman 'Les enfants tristes' uit 1951? Of het een mooi boek is weet ik niet, maar ooit heb ik deze dubbele Livre de poche (1332/1333) gekocht omwille van de titel. Omwille van de titel? Ja, enkel en alleen omwille van de titel, meer nog ik ben dit boek speciaal gaan halen – met de fiets nota bene – in Le Furêt du Nord in Rijsel. Ik weet wel wat u nu denkt: die vangt ze. Temeer dat ik er zo'n 50 jaar later nog geen letter in gelezen heb, of bijna geen letter, want een eerste zin kan altijd nieuwsgierigheid wekken. Hier is deze zin trouwens: "Longtemps après l'heure, les sangliers viennent encore boire à l'étang désert." Zowaar een Proustiaans, haast idyllisch begin en die indruk wordt nog versterkt bij het lezen van de tweede zin: "Ainsi, M. Le Barsac, tard dans sa vie, retrouvait les chemins de son enfance, les sources qui l'avaient désaltéré, le goût de l'énergie, l'habitude du pouvoir, l'importance sociale et, plus près, les conséquences des choses: le luxe étroit de ses jours, la sensualité facile, l'argent, le nom de l'argent." Tard dans sa vie, van herkenning gesproken! Zelfs voor deze tweede zin zou ik dat boek misschien wel gekocht hebben, maar neen, het was voor de titel, enkel en alleen voor de titel. Het is zoals het is, maar toen (toen dus) klonk die titel mij zo ontwapenend in de oren, onweerstaanbaar, zo vol nostalgie – ach, de romanticus in mij. Nu, ik geef toe de fietstocht Sint-Michiels - Rijsel en terug was tevens de gelegenheid om

van alles er bij te nemen. Er was het bezoekje aan mijn neef en nicht die in Rijsel woonden, en waar ik dus een dag of twee kon logeren en ook wist ik nog enkele andere boeken mee te brengen, niet zoveel, want mijn tienerbudget was sowieso beperkt. Ik herinner mij 'Premiers amours' van Tourgeniev (ook een beetje voor de titel) en twee verhalenbundels van Kafka 'La métamorphose' en 'La colonie pénitentiaire'. Allemaal LDP's. Aan dit avontuur hou ik nog een sterke herinnering over: op de heenreis kreeg ik opeens hevige kniepijn en geraakte ik op de koop toe verdwaald. Dan maar de kortste weg genomen en dat bleek de autoweg te zijn, waar ik enkele kilometers over de pechstrook gereden heb met een steeds pijnlijker wordende knie. Bijna aan de volgende afrit werd ik echter tegengehouden door twee gendarmes, maar toen die mijn knie zagen en mijn verhaal hoorden, bleek mijn relaas hen toch te vermurwen. Ik mocht doorrijden. Wat Roger Nimier betreft: later hoorde ik dat hij in een auto-ongeluk om het leven is gekomen. *C'est triste, la vie d'artiste.*

Kwamen ook in aanmerking: Nussbaum, Nootboom

Nono

Nog altijd heb ik deze elpee van Deutsche Grammophon in mijn bezit: 'Luigi Nono, Como una ola de fuerza y luz'. Muziek voor sopraan, piano orkest en magneetband. De musici zijn niet de minsten: sopraan Slavka Taskova (toegegeven mij toen en zelfs nu niet meteen bekend), het Symfonieorkest van de Beierse Radio onder de leiding van een piepjonge Claudio Abbado met een nog piepjongere Maurizio Pollini aan de piano. De opname dateert van 1974. Twee jaar later, op 16 juni 1976 braken er in Soweto onlusten uit onder de scholieren waarbij 56 doden vielen. De oproer van Soweto was echter de druppel die de overvolle emmer van de moe getergde zwarte bevolking deed overlopen. Nadien is de zomer van 1976 in Zuid-Afrika bijzonder heet en gewelddadig geweest. De gebeurtenissen van Soweto en het gedicht 'Como una ola de fuerza y luz' (als een vloed van kracht en licht) hebben de (piep)jonge dichter in mij geïnspireerd, het resultaat was een lang en eigenlijk niet zo best gedicht over Soweto. Ik heb het toen voorgelezen tijdens een solidariteitsavond voor Zuid-Afrika, ingericht door het Masereelfonds en bezield door een strijdvaardige Mark Braet. Mijn gedicht las ik voor met het eerste deel van 'Como una ola de fuerza y luz' van Nono op de achtergrond, ik had de muziek opgenomen op mijn bandopnamer die ik had meegesleurd naar de plaats van gebeuren: het concertgebouw van Brugge, enfin het oude concertgebouw dan, waar nu cinema Lumière gevestigd is. 'Soweto' een gedicht voor spreekstem en magneetband. De tekst ben ik kwijtge-

speeld, wat niet zo erg is, als compensatie citeer ik even de laatste strofe uit de tekst bij de muziek van Nono, de auteur is de Argentijnse dichter Julio Huasi (de lievelingsdichter van Julio Cortazar):
"voces de niños / doblen / campanas dulces / por / tu juventud."
(kinderstemmen / verdubbelen / de zachte klokken / voor / je jeugd).

Kwamen ook in aanmerking: Nielsen

Nolde Emil

Emil Nolde, Zwoele avond (1930)

Nolde, dat was liefde op het eerste gezicht. Echt. Ik heb hem eerder laat ontdekt, een schilderij van hem in het museum Ludwig in Keulen trok ooit mijn aandacht. Ik denk dat het 'Zwoele avond' was, maar zeker weet ik dat niet meer. Hoe dan ook: je herkent de hand van de kunstenaar onmiddellijk: felle, forse kleurvlakken, vaag begrensde objecten, vervormde werkelijkheid,

expressionisme zeg maar; al vond Nolde dit niet van zichzelf. Niet te verwonderen dat zijn werk tijdens het Nazibewind als snel de stempel 'Entartet' kreeg en verboden werd en dat ondanks zijn lichte sympathie voor hetzelfde regime, iets waar zijn biografen maar liefst vlug aan voorbij gaan.

Bloemen – klaprozen! -, landschappen en portretten zijn zowat zijn specialiteit, maar hij is ook de schepper van heel wat aquarellen, gemaakt in afzondering toen zijn werk verboden was. Die aquarellen waren eigenlijk bedoeld als voorstudies voor latere, vaak niet uitgevoerde schilderijen.

Nolde is niet direct vergelijkbaar met andere schilders. Franz Marc, Ernst Ludwig Kirchner of Aleksej Javlenski komen misschien nog het dichtst in de buurt.

Emil Nolde overleed in 1956 op 89-jarige leeftijd.

Hij heeft een museum gekregen in Seebüll, vlakbij de Deense grens.

Kwamen ook in aanmerking: Nay

Nancy

Een vriend van mij bestempelde ooit de Piazza del campo van Siena als het mooiste plein ter wereld. Ik heb hem lang gelijk gegeven totdat ik ooit bij het vallen van een zomeravond op de Place Stanislas in Nancy stond. Die valavond is wel belangrijk, want als ik 's anderdaags over hetzelfde plein liep, was de magie voor het grootste deel verdwenen, niettemin blijf ik er bij: het mooiste plein ter wereld. Verder heeft Nancy mij op verschillende andere plaatsen kunnen bekoren. Dit is des te opmerkelijker omdat ik eerder toevallig in Nancy terecht gekomen was, op zoek naar een overnachtingsplaats tussen twee bestemmingen in. Welke stad zou het worden? Metz of Nancy, kop of munt? Het werd Nancy en daar sta je dan ineens op de mooi verlichte Place Stanislas (ik gebruik met opzet niet het woord feeëriek, klinkt mij wat te kitscherig in de oren) met zijn classicistische façades en zijn gouden triomfboog, nou ja vergulde triomfboog, de Arc Héré, AMRG - ad majorem regis gloriam – in dit geval Lodewijk XV. Ons hotel, toegegeven, ik had al in comfortabeler oorden mijn intrek genomen, lag in het centrum en vlakbij de toeristische dienst van de stad. Kon je daar een audiogids huren - als ik mij niet vergis kon je zelfs voor Nederlands kiezen – met een (tele)geleide Art Nouveau-wandeling. En aan Art Nouveau heeft Nancy geen gebrek, niet alleen in de stad, ook in enkele buitenwijken. Maar meest beroemd is beslist de Villa Majorelle uit 1902 van de Franse architect Henri Sauvage. De villa, gebouwd als woonst voor de industrieel en houtsnijder Louis Majorelle, dreigde even het lot van Horta's volkshuis te ondergaan maar kon nog net van de afbraak gered worden. De villa met zijn drie authentiek ingerichte verdiepingen is toegankelijk voor het publiek. Reserveren was tijdens mijn bezoek aan Nancy nog niet verplicht, nu blijkbaar wel.

Kwamen ook in aanmerking: Nohant, Nyiragongo

Volgende aflevering: M

Horen, zien en schrijven...

*'Caminante, no hay camino, se hace camino al andar'.
(‘Wandelaar, er bestaat geen weg; de weg ontstaat al lopend’).*

Antonio Machado (1875-1939)

Het favoriete boek

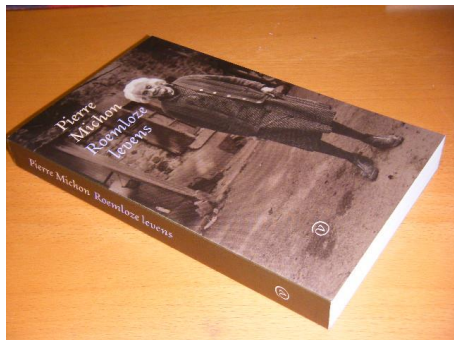
door Bart Madou

De favoriete boeken van 'Lire'

'Lire' a 40 ans! 'Lire', naast het (m.i. veel betere) 'Magazine Littéraire', is een toonaangevend tijdschrift over (vooral Franse) literatuur. Het nummer van juni 2015 is quasi volledig gewijd aan een terugblik op 40 jaar literatuur. De hoofdtribune 'En couverture' heeft dan ook als titel 'Lire a 40 ans: les 40 meilleurs livres de l'année', deze titel wordt dan ook begeleid door het veelbelovende zinnetje : '... comme une bibliothèque idéale des dernières décennies'.

Elk van de voorbije 40 jaren kreeg dus een titel van 'beste boek van het jaar' mee. Van 1975 tot en met 2014. 40 titels dus, of euh... 42 titels (er waren twee jaren met ex-aequo's, vandaar). Franse of in het Frans vertaalde romans vooral. Benieuwd welke auteurs ik daarvan allemaal gelezen had. In alle eerlijkheid, dit viel een beetje tegen, in chronologische volgorde: Michel Tournier, Umberto Eco, Amélie Nothomb, Michel Houellebecq, Ryszard Kapuscinski, Philip Roth, Philippe Claudel, Jonathan Littell, David Grossman,... Alleen Les Catilinaires heb ik in de oorspronkelijke Franse taal gelezen.

Bij die 42 ook veel illustere onbekenden en ja ook illustere bekenden die ik tot mijn grote verbijstering nog niet gelezen heb (gemakshalve vermeld ik, waar vertaald, de Nederlandse titels): Julien Gracq (Les Eaux étroites); Norman Mailer (Het lied van de beul); Eduardo Mendoza (De stad der wonderen); Paul Auster (Maanpaleis); Jorge Semprun (Oefening in overleven); Hans Magnus Enzensberger (De eigenzinnigheid van Hammerstein) enzovoort.

Behalve 40 boeken werden er ook 40 Franse of in het Frans schrijvende auteurs weerhouden, 40 niet alleen omwille van de verjaardag maar ook omdat sedert kardinaal Richelieu er 40 'immortels' zetelen in de gerenommeerde en plechtige Académie Française.

Wie van deze auteurs had ik al gelezen? Naast de hierboven al genoemde Franse auteurs waren dat Pascal Quignard, Eric-Emmanuel Schmitt, Milan Kundera, Pierre Michon, Virginie Despentes en Christine Angot. En ja, ook hier weer enkele grootheden van wie ik helaas nog niets gelezen heb: Patrick Modiano, Jean d'Ormeson, J.M.G. Le Clézio...

Toch is er één schrijver die ik wat mis in die lijstjes, ik heb het dan over Georges Pérec met 'Het leven een gebruiksaanwijzing' ('La Vie mode d'emploi') uit 1978, maar in 1978 viel de eer van 'Boek van het jaar' bij 'Lire' te beurt aan de autobiografie 'Le Fleuve Alphée' van Roger Caillois.

En wat is mijn favoriete boek uit deze reeks? Ik twijfel geen ogenblik: 'Roemloze levens' ('Vies minuscules') uit 1984 van Pierre Michon. Een juweeltje!

**DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem**

**De leesgroep las 'Wij & Ik' van
Saskia De Coster**

door Marie-Claire Devos

De auteur behaalde de Interuniversitaire Literaire Prijs aan de Katholieke Universiteit Leuven en de Cutting Edge Award in 2007. De Coster werd genomineerd voor de BNG Nieuwe Literatuurprijs 2006, 2007 en 2013 en de SABAMPrijs 2008. De roman 'Held' werd genomineerd voor de BNG Nieuwe Literatuurprijs en behaalde de longlist van de AKO Literatuurprijs. Haar voorlaatste roman 'Dit is van mij' stond op de longlist van de AKO Literatuurprijs en de Gouden Uil. De Cutting Edge Award 2014 voor beste Nederlandstalige boek gaat naar ... 'Wij en ik'. 'Wij en ik' goed omringd op de longlist van de Gouden Boekenuil 2014

Zoveel roem en lauweren voor een jonge schrijfster schept uiteraard verwachtingen bij het lezen van Wij en ik.

De roman is een kroniek van een manke familie en een weergave van sputterende familie- & werkrelaties met een jongere generatie die hieruit probeert te ontsnappen. Saskia De

Coster probeert via hun psyche een inkijk te krijgen in hun gevoelsleven of het tegengestelde hiervan. De roman beschrijft de periode tussen 1980 en 2013.

Het boek begint goed en schept verwachtingen. Het middenstuk is saai en zichzelf herhalend maar het vraagt van de lezer veel moed om de middelste 200 blz te doorworstelen. Oordeel over taal laat ik over aan de lezer.

Was het niet voor de leesgroep geweest, ik had het niet uitgelezen.
You hate it or you like it.

*"Bedenk dat je een acteur bent in het toneelstuk dat door een ander
is geschreven"*
Epictetus (ca 55-ca.135).

Het beleefde Genot las 'Hermetisch Zwart' van Marguerite Yourcenar samen met de harde kern van de leesgroep.

door Marie-Claire Devos

Het is ook een 'hermetische' roman waarin de schrijfster haar kennis duidelijk etaleert. Ze heeft er 31 jaar over gedaan vooraleer het boek in definitieve vorm te publiceren.

Wij volgen gedurende ongeveer 60 jaar het levenspad van het fictieve hoofdpersonage Zeno, geboren in 1510, geplaatst in een bestaand historisch-geschiedkundig kader, maar in een door tijd en plaats bepaalde realiteit. De stad Brugge speelt hierin een cruciale rol.

De strijdvragen tussen de beschermers van de Roomse Kerk en deze van de Hervormers, de periode van de inquisitie en de problematische voorstelling van deïsten en atheïsten evenals de standpunten van de vrije denkers, loopt op bewonderenswaardige wijze als een rode draad doorheen de roman.

De geschiedenis van Zeno is onlosmakelijk verbonden aan een beginnend tijdperk van de monarchieën, de ontdekkingsreizen (lees : stelselmatige exploitatie van de wereld), en de beginnende kapitalistische economie.

Moet de titel, 'Hermetisch Zwart' worden gelezen als een uitdrukking die slaat op de vermetele proefnemingen der alchemisten tot het bekomen van goud, of als een symbolische benadering van de beproevingen van de geest die zich bevrijdt van sleur en vooroordelen?

U mag dit als lezer zelf uitmaken.

Op 6 maart 1980, werd Marguerite Yourcenar, als eerste vrouw, toegelaten tot de Académie Française.

"Het is verkeerd de dwazen de middelen te geven om het bestel omver te werpen, en maniakken om naar de hemel op te stijgen."

"De mens is een onderneming die de tijd, de noodzaak, het geluk en de domme en steeds toenemende numerieke meerderheid tegen zich heeft. De mensen zullen de mens doden."

"Elk van ons is zijn eigen meester en zijn eigen adept."

citaten van Marguerite Yourcenar uit: 'Hermetisch Zwart'.

"Tout bonheur est un chef-d'œuvre: le moindre erreur le fausse, la moindre hésitation l'altère, la moindre lourdeur le dépare, la moindre sottise l'abêtit".

("Alle geluk is een kunststuk: de kleinste dwaling frustreert het, de geringste aarzeling verandert het, de kleinste lomphheid ontsiert het, de geringste dwaasheid maakt het belachelijk").

citaat van Marguerite Yourcenar uit: 'Mémoires d'Hadrien'

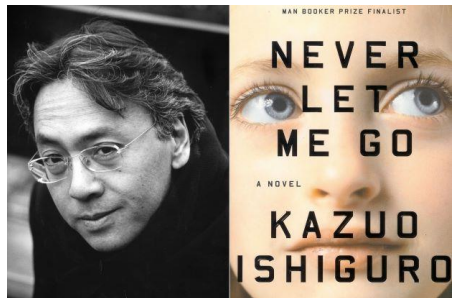
De leesgroep Zedelgem las 'Laat me nooit alleen' van Ishiguro Kazuo

door Marie-Claire Devos

Eerst komt het relaas van de jeugd en de groepsopleiding. In het begin verloopt het verhaal oosters-traag maar is een sublieme analyse van de complexiteit van tienervriendschappen in een wereld waar jeugd, opgevoegd door begeleiders, wordt voorbereid op haar lot. De jongeren zullen uiteindelijk geheel op zichzelf aangewezen zijn.

In het tweede deel in de cottage-periode leiden de personages een eerder gedesoriënteerd leven en ook nu is er geen echte voeling met de buitenwereld. Hun leven wordt deels een imitatie van het leven in de tv-series. De seks is functioneel, artificieel en gevoelloos.

Deel 3 omvat de laatste 10 jaar, na de aanvraag van Kathy om verzorger te mogen worden. Na een heel leven in groep valt een solitair leven zwaar. Confrontaties met

vroegere bekenden is voor Kathy schokkend, frustrerend, vermoeiend en zwaar om dragen in de eenzaamheid van haar bestaan. Lichtpunt wordt de late liefdesrelatie met Tommy alhoewel die af en toe frustrerend en stug verloopt.

Door de volgehouden traagheid van het eerste deel, creëert het verhaal wonderwel een spanningsveld waardoor de lezer nieuwsgierig geprikkeld wordt om verder te lezen.

De zachtaardige bedrieglijke simpele schrijfstijl vol tragiek is een slimme aangrijpende vertelling geworden. Hierdoor heeft de lezer de neiging het boek af en toe dicht te klappen en te mijmeren over de spiegel die Ishiguro zijn lezer voorhoudt. Het dwingt de lezer na te denken over een empathieloze samenleving. De nadruk ligt evenwel heel sterk op de plot. De essentie wordt gevormd door menselijke gevoelens, gemiste kansen, die tot het bittere eind meespelen en finaal ongelofelijk ontroeren.

ISHIGURO KAZUO (°Nagasaki, 8 november 1954) behoort tot de 50 beste schrijvers van Groot-Brittannië. Voor elk van zijn boeken heeft hij ofwel een prijs gekregen of een nominatie.

There was another life that I might have, but I am having this one. She might be a great person, but life's so much bigger than just loving someone.

Kazuo Ishiguro.

TENTOONSTELLING Adolf Naessens

Bibliotheek Zedelgem
4 juli – 1 augustus – openingsuren BIB

Nieuw!

Het Beleefde Genot interviewde Zedelaemse kunstenaars

Zestien!

samengesteld door
Bart Madou en Roland Ranson

180 blz - 12 €

Gemeente Zedelgem

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING